

Çiçeklerin Kaderi: Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma

Esra Burcu*

Filiz Yıldırım**

Çiğdem Sema Sırma***

Seçil Sanıyaman****

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de bir sosyal problem olarak erken evlilik konusu ele alınmıştır. Araştırmanın amacı, Türkiye’de 18 yaşın altında evlilik yapmış olan kadınların anlatılarından hareketle erken yaşta evliliğe ilişkin geleneksel uygulamaların rolünü ortaya koymaktır. Bu çerçevede kültürün erken evliliğin varlığındaki ve sürdürülmesindeki önemi Türkiye üzerinden örneklendirilmiştir. Araştırmanın verileri Türkiye’de erken yaşta evlilik yapan farklı bölge (Doğu, Batı, Orta Anadolu), etnik köken (Türk, Kürt, Laz) ve mezhepteki (Sünni ve Alevi) sekiz kadınla yapılan derinlemesine görüşmelerle elde edilmiştir. Derinlemesine görüşmelerle araştırmaya katılan kadınların erken evliliğine ilişkin öykülerine ulaşılmış ve kadınların erken evliliğe ilişkin anlatılarının çözümlenmesinde anlatı analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erken evliliğin varlığında ve sürdürülmesinde geleneksel uygulamaların rolü önemlidir. Geleneksel anlayışın kabul gördüğü bir patriarkal sistemde kadınlar farkında olsa da olmasa da kültürel sistem tarafından evliliğe hazırlanmaktadır. Erken yaşta evlilik, kadının namusunun korunması, kadının ekonomik yükünün bir

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü - Ankara / Türkiye
esburcu@hacettepe.edu.tr

** Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü - Ankara / Türkiye
filizyildirim06@hotmail.com

*** Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü - Ankara / Türkiye
csemapolat@gmail.com

**** Bilim Uzmanı, Sosyolog, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü - Ankara / Türkiye
secils.san@gmail.com

diğerine devredilmesi, kadın ve aile için evliliğin kazandırdığı prestije kavuşulması gibi geleneksel uygulamalardan beslenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Erken evlilik, kadın, geleneksel uygulamalar, kültür, anlatı analizi

*Arkadaşlar, bakmayın
gözlerime, bu milyonların
gerçek öyküsüydü.*

Nazım Hikmet
Gidenlerin Türküsü

Giriş

Erken yaşta evlilik bugün birçok ülkede üzerinde görüş birliğine varılan bir sosyal problemdir. Bir toplumda tanımlanan herhangi bir sosyal problem, bireysel ve toplumsal anlamda bazı değerleri ve menfaatleri tehdit edici bir süreçtir. Sosyal problemler toplumdaki bireyler için büyük ölçüde dezavantajlı durumlar yaratabilir. 18 yaşın altındaki kız çocuklarının evliliklerinin bir toplumdaki varlığı ve bu durumun geleneklerle sürdürülmesi o toplum içinde kadının konumunu tehdit eden bir sosyal problem olarak kabul edilebilir.

1949 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalarda yasal evlilik yaşı 18 olarak kabul edilmiştir. Uluslararası anlaşmalarda belirtilen standartlarda 18 yaşın altında yapılan her evlilik erken evlilik, evlendirilen kız çocukları da çocuk gelin olarak belirtilmektedir. Bu anlaşmalara dâhil olan Türkiye’de de yasal evlilik yaşı 18 olarak kabul edilmiştir. Ancak Türkiye’de örneğin hamilelik gibi bazı özel durumlarda, 16 yaşını doldurmuş olan kız çocukları, onların yasal sorumluluğunu üzerine alan bir yetişkinin izni ile evlenebilmektedirler. Konuya ilişkin belirtilen bu yasal tanımlamaların yanı sıra sosyal bilimcilerin erken evliliği inceleyen araştırmalarında (Akpan 2003: 70-71, Dagne 1994: 35, Lane 2011: 4, Malhotra ve Tsui 1996: 478) farklı geleneksel uygulamalarla desteklense bile 18 yaşın altında yapılan evlilikler erken evlilik olarak kabul edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun (UNFPA) (2012: 22-30) da belirttiği gibi erken evlilik bugün küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk evliliklerinin küresel bir sorun olduğuna dikkat çeken Davis ve

diğerleri (2013: 1-60) erken evliliğin insan hakları ihlali olduğunu vurgularlar. Bugün erken evlilikler uluslararası ve ulusal pek çok yasa ile yasaklanmasına rağmen milyonlarca kız çocuğu erken evlilik riskiyle karşı karşıyadır. Bazı araştırmalarda (El-Hamamsy 1994: 52, Otoo-Oyortey ve Pobi 2003: 43-44, Somerset 2000: 15-22) birçok toplumda özellikle 18 yaş altı evlilikler, kız çocuklarının bireysel anlamda fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimini tamamlayamaması ve bu durumun toplumsal anlamda da çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik risklere neden olması bağlamında bir sosyal problem olarak tartışılmıştır.

Erken evliliğin bugün hala küresel bir sorun olarak varlık göstermesinde kültürün önemi ortadadır. Erken evliliğe ilişkin 2000’li yıllar öncesinde (Dagne 1994: 36, El-Hamamsy 1994: 52, Malhotra ve Tsui 1996: 477, Saxena 1999: 1-4) ve sonrasında (Akpan 2003: 71-72, Ji 2013: 211, Lane 2011: 22-27) farklı kültürlerde yapılmış birçok araştırmada kız çocuklarının erken yaşta evlenmesinde geleneksel uygulamaların etkisi açık bir şekilde görülmektedir.

Kuzey Etiyopya’da erken evliliğin nedenlerini sosyo-kültürel bağlamda açıklayan Dagne (1994: 36), kız çocuklarını erken evliliğe iten nedenleri, ebeveynler yaşlanmadan ve ölmeden önce kızların geleceğinin güvenceye alınması, akrabalık bağlarının güçlendirilmesi, ailenin statüsünün yükseltilmesi, yetişkinliğe gelip hala evlenmemesi durumunda karşılaşılabileceği ‘ucuz’, ‘özgür’, ‘istenmeyen’ şeklinde etiketlenmelerin önlenmesi ve son olarak bekâretinin koruma altına alınması şeklindeki geleneksel kabullerle açıklamıştır. Akpan’ın (2003: 71-72) Nijerya’da yaptığı araştırmada ise erken evlilik gelenekler, kültür ve dine dayandırılarak açıklanmış ve geleneksel toplumlarda kız çocuklarının baskın ataerkil sistemin gereği olarak erken yaşta evlendirildiği belirtilmiştir. Bu sistem ise kadına karşı eşit olmayan muameleyi meşrulaştıran ve sürdürülmesini sağlayan inanç ve normlar ile kız çocuklarının erken yaşta evlenmesini desteklemektedir (Akpan 2003: 71-72). Pakistan’da kız çocuklarının erken evliliğinin nedenlerini araştıran Lane (2011: 22-27) ise, geleneksel uygulamaların, kız çocuğunun ve ailenin onurunu korumanın, dini inançların, erken evliliğin bireysel ve toplumsal anlamda olumsuz sonuçlarının bilinmemesinin, yoksulluğun, yasal düzenlemelerin etkili uygulanmamasının ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının belli başlı nedenler arasında olduğunu tespit etmiştir. Lane (2011: 23-24) araştırmasında belirttiği bu nedenler arasında, özellikle geleneksel kültürün erken evliliği desteklediğine dikkat çekmiştir.

Erken evliliği modernleşme süreci ile ilişkilendiren araştırmalar arasında yer alan Malhotra ve Tsui’nin (1996: 477) Sri Lanka’da yaptıkları araştır-

mada modernleşmenin etkisine rağmen evlilik yaşının belirlenmesinde aile ve kültürel faktörlerin etkili rol oynadığı belirtilmiştir. Bu çalışmada Sri Lanka’da modernleşmeyle birlikte aile içi değişen roller ve kız çocuklarının okula devamının sağlanmasıyla giderek evlilik yaşının uzadığı sonucuna ulaşılmıştır. Belirtilen araştırmanın çalışmanın sonucunu destekleyen bir diğer araştırma çalışma da Nepal’deki kız çocuklarının evliliği üzerine yapılmıştır (Ji 2013: 197). Bu çalışmada çalışmada, eğitim imkânlarının yaygınlaşmasına rağmen Nepal’de kız çocuklarının erken evliliğinin geleneklerle desteklendiği belirtilmiştir.

Yukarıdaki araştırmaların çalışmaların da gösterdiği gibi erken evlilik gelişmemiş ya da gelişmekte olan toplumlarda geleneksel kültürün inşa ettiği bir sorun olarak ele alınmıştır. Bunun yanı sıra gelişmiş ülkelerde ise kısıtlı sayıda da olsa erken evlilik daha çok göçmenler üzerinden tartışılırken (Gangoli vd. 2009: 418-427, Ngo 2002: 163-184, Shaw 2001: 315-332) bu ülkelerde erken yaşta evlilikten çok ergen hamilelikler ve ergen anneler açısından araştırmalar çalışmalar (Owen vd. 2008: 293-303, Arai 2003: 91-107) bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde özellikle göçmenlerin yaşadıkları bölgelerde varlık gösteren erken evlilik yetişkin göçmenlerin geleneksel pratiklerini devam ettirme çabaları ve gençlerini bu yönde zorlamaları ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda gelişmiş toplumlarda da bir sorun olarak incelenen erken evlilik açıklamalarında yine kültür belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gangoli ve diğerlerinin (2009: 428) İngiltere’de erken evlilik üzerine yaptıkları çalışmada, erken evlilik sorununun Hindistan, Pakistan ve Bangladeş’ten İngiltere’ye yerleşen göçmenlerde var olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaya göre göçmenlerin sosyal ve ekonomik beklentileri erken evlilik geleneklerini sürdürmede önemli rol oynamaktadır. Araştırmada göçmenlerin kabul ettiği sosyal ve toplumsal cinsiyet temelli davranış normlarının batının değerleriyle çatıştığı belirtilmiştir. Özellikle Batının ileri yaşlarda evlilik normları ve kadına daha fazla cinsel özgürlük verme gibi değerleriyle göçmenlerin sosyal ve toplumsal cinsiyet temelli davranış normlarının çatıştığı vurgulanmıştır. Yine Shaw (2001: 319-324) İngiltere’ye göç etmiş ikinci nesil Pakistanlıların evlilik seçimlerinde kültürel tercihlerin rolü olduğunu ve özellikle genç evlenmelerde geleneksel olarak onaylanan kuzen evliliklerinin sürdürüldüğünü belirtmiştir. Ngo’nun (2002: 170-175) Amerika’da Hmong Amerikalı kız çocuklarının erken evliliği üzerine yaptığı çalışmada da kızlar için erken evliliğin anlamını araştırmış ve gençlerin erken evliliğe ilişkin düşüncelerinin ailelerinkinden farklılaştığını belirtmiştir.

Örneklendirdiğimiz araştırmalarla belirtmeye çalıştığımız, erken evliliğin geçmişten günümüze kadar uzanan ve kadın üzerinden kültürel olarak inşa edilen bir sorun olduğudur. Erken evlilik birçok toplumda kültürel olarak üretilmekte ve sürdürülmektedir. Biz bu araştırmada erken evliliğin birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de geçmişten bugüne hala devam eden bir gelenek olduğunu ve bu durumun Türkiye’de yaşayan kadınların bugünü ve gelecekleri için önemli sorunlar yarattığını kadınların anlatılarıyla göstermek istedik.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de erken evlilik yapmış olan diğer bir ifadeyle 18 yaşın altında evlilik yapmış olan ve farklı bölge (Doğu, Batı, Orta Anadolu), etnik köken (Türk, Kürt, Laz) ve mezheplere (Alevi ve Sünni) mensup kadınların anlatılarından hareketle erken yaşta evliliğe ilişkin geleneksel uygulamaların rolünü ortaya koymaktır. Bu çerçevede kültürün erken evliliğin varlığındaki ve sürdürülmesindeki önemi Türkiye üzerinden örneklendirilmiştir. Erken yaşta evlenmiş kadınların mevcut kültürel sistem içinde erken evliliği nasıl tanımladıkları diğer bir ifadeyle yaptıkları evliliği “erken” olarak görüp görmedikleri ve kadınların erken yaşta evliliği yaşamları için bir sorun olarak algılayıp algılamadıkları tespit edilmek istenmiştir. Ayrıca kadınların erken yaşta evlilik yapma nedenleri ve erken yaşta evlilik yapmalarının kendileri için hangi sonuçları yarattığı onların anlatıları üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Şüphesiz kadının dünyasından hareketle erken evlilik ve nedenlerine ilişkin ortaya konulacak açıklamalar erken evliliğin bireysel ve toplumsal sonuçlarını tartışmak için yol gösterici olacaktır. Ayrıca erken yaşta evlenmiş kadının bakış açısıyla erken evliliği açıklamaya çalışmak bu sosyal problemle mücadele etmek ve çözüm üretmek açısından da önemlidir.

Erken Evliliğe İlişkin Yapılmış Araştırmalara ve Verilere Kısa Bir Bakış

Literatürde erken evlilik sıklıkla hem dünyada yabancı hem de Türkiye’de sağlık, psikoloji, ekonomi, insan hakları ve sosyo-kültürel açılardan incelenmiştir. Bu araştırmalarda erken evlilik, nedenleri, kadın ve toplum açısından yarattığı olumsuz sonuçlar göz önünde bulundurularak tartışılmıştır. Bu çalışmalar erken evliliğin nedenleri, kadın ve toplum açısından yarattığı olumsuz sonuçları tartışmıştır.

Erken yaşta evliliği sağlık (Adedokun vd. 2011: 4-6, LeGrand ve Mbacke 1993: 146-147, Raj vd. 2013: 14-15) ve psikolojik (Le Strat vd. 2011: 524-530, Rockwell vd. 1979: 399, Vang ve Bogenschutz 2011: 168-169) açıdan yarattığı sonuçlar çerçevesinde inceleyen araştırmalar genel olarak erken yaşta evlenmenin kadınlar üzerindeki bedensel, ruhsal ve psikolojik etkilerini tartışmışlardır. Diğer taraftan erken yaşta evliliği ekonomik yö-

nüyle inceleyen araştırmalar (Bunting 2005: 24-27, Dahl 2010: 714, Field ve Ambrus 2008: 885-886, Marthur vd. 2003: 6) erken yaşta evlenme nedenleri ile sosyo-ekonomik göstergeleri ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca erken yaşta evlilik insan hakları bağlamında da ele alınmıştır. Özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) (2006: 17) ve UNFPA (2012: 8-15) gibi uluslararası kuruluşlar erken yaşta yapılan evliliklerin kadınların haklarının ihlal edilmesine neden olduğunu belirtmektedirler.

Erken yaşta evliliği sosyo-kültürel yönüyle tartışan araştırmalarda (Ghosh 2011: 41-43, Ngo 2002: 170-175, Obaida-Nasrin ve Rahman 2012: 60-62, Raj vd. 2011: 1-4) erken yaşta evlilik gelenekler, alışkanlıklar, kadın ve erkeğe atfedilen değer ve anlamlar, aile onayı ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ele alınmaktadır. Asya toplumlarında yapılan araştırmalarda çalışmalarında (Ghosh 2011: 41-43, Raj vd. 2011: 11-13), erken yaşta evliliğin sosyo-kültürel nedenleri öne çıkmaktadır. Bu araştırmalarda çalışmalarda kız çocuklarının erken yaşta evlenmeleri, başlık parası, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kadına yüklenen kültürel anlamlar ile ilişkilendirilmiştir. Diğer yandan bu toplumlardaki dini nikâh uygulamaları da kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmelerinde etkili bulunmuştur. Obaida-Nasrin ve Rahman’ın (2012: 60-62) Bangladeş’te yaptıkları araştırmada ise, kadının erken gebeliğinin ve erken evliliğinin belirleyici faktörleri üzerinde durulmuş ve eğitim, ailenin gelir düzeyi ve dinin erken evliliğin devamlılığında rol oynadığı belirtilmiştir.

Uluslararası literatürde olduğu gibi Türkiye’de de erken yaşta evlilik, sağlık (Giray ve Kılıç 2004: 286-289, Güler ve Küçükler 2010: 366-370, Özcebe ve Küçük-Biçer 2013: 87-88, Tezcan ve Adalı 2012: 278-281), psikoloji (Soylu ve Ayaz 2013: 140-142), insan/çocuk hakları (Nadir 2012: 571-575, Ova 2014: 240), ekonomi (Çakmak 2009: 5-8) ve sosyo-kültürel (Aydemir 2011: 17-18, Elmacı ve Ertem 2010: 228-231, İçağasıoğlu-Çoban 2009: 38-39, Orçan ve Kar 2008: 109-110, Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen 2012: 153-154) yönleriyle bazı araştırmalara konu olmuştur.

Türkiye’de erken evliliği sosyo-kültürel açıdan inceleyen araştırmalarda kadına atfedilen kültürel anlam ve değere önem verilmiş ve erken evliliğin açıklanmasında hangi geleneksel pratiklerin rol oynadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Aydemir’e (2011: 1) göre, erken yaşta evlilikler, özellikle kadınların toplumdaki eşit olmayan konumunu pekiştirmekte, yaşamsal imkânlarını ve yaşam tercihlerini azaltmaktadır. Erken yaşta evlilikler toplumlarda normalleştirilerek meşrulaştırılmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarını destekleyen ve erken yaşta evliliği toplumsal bir meşruiyet olarak açıklayan Orçan ve Kar’ın (2008: 109-110) araştırmasında erken yaşta evlilik nedeni gelenek

ve görenekler ve toplumsal kabul ile açıklanmıştır. Bu araştırmaların yanı sıra Elmacı ve Ertem’in (2010: 229-231) araştırmasında araştırmada, kan bağına dayalı aşiret yapısında akraba evliliğinin üstün tutulmasının, çok çocuğa duyulan ihtiyacın, berdel ve beşik kertme gibi geleneksel uygulamaların bölgedeki kız çocuklarını erken yaşta evliliğe zorladığı belirtilmiştir. Ayrıca Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen (2012: 152) eğitim düzeyi düşük, babası okur-yazar olmayan, anadili Türkçe olmayan, çocukluğunu kentsel yerleşim yerleri dışında geçirmiş olan kız çocuklarının, erken evlenme riskine daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Dünyada ve Türkiye’de erken yaşta evliliğe ilişkin veriler incelendiğinde erken evlilik sorununun gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun birçok toplumda var olduğu görülmektedir. UNICEF (2014: 83) verileri dikkate alındığında dünya genelinde (Çin dışında) 18 yaş altında evlilik yapan kadınların oranı %34’tür. Bu verilere göre az gelişmiş ülkelerde 18 yaşın altında evlilik yapan kadınların oranı en yüksektir (%45). Veriler bölgeler bazında incelendiğinde Güney Asya ülkelerinde 18 yaşın altında evlilik yapan kadınların oranı %46 iken, bunu %41 ile Batı ve Orta Afrika, %39 ile Sahra Altı Afrika (Sub-Saharan Africa) ve %38 ile Doğu ve Güney Afrika bölgeleri izlemektedir (UNICEF 2014: 83).

Ülke bazında UNICEF (2014: 78, 80) verilerine bakıldığında, birinci sırada Çad (%68) ve Orta Afrika (%68), ikinci sırada Bangladeş (%65) ve üçüncü sırada Mali (%55) yer almaktadır. Ayrıca UNFPA tarafından 2012 yılında yayınlanan rapora göre gelişmekte olan 41 ülkenin 2000-2011 yılları arasında uygulanmış olan hane halkı anket sonuçlarından 20-24 yaş aralığında yer alan kadınların yaklaşık %34’ünün 18 yaşından önce evlendiği anlaşılmaktadır. 2010 yılında bu oranın 67 milyon kadına ulaştığı saptanmıştır. Bu kadınların %12’sinin ise 15 yaşından önce evlendiği ya da birliktelik yaşadığı belirlenmiştir. 20-24 yaş aralığındaki kadın grubu içinde çocuk yaşta evlenenlere göre sıralama yapıldığında 41 ülke arasında Nijerya %75 ile en yüksek orana sahiptir (UNFPA 2012: 22). Yine aynı raporda 48 ülkenin hanehalkı anket sonuçlarından 18 yaş altında evlenen ya da birliktelik yaşayan kadınların oranı bölgelere göre incelenmiştir. Buna göre Güney Asya’da, Batı ve Orta Afrika’daki kız çocuklarının 18 yaş öncesinde evlenme ya da birliktelik yaşama oranı en yüksektir. Bu oranları sırasıyla Latin Amerika ve Karaibler, Doğu ve Orta Afrika takip etmektedir. Doğu Avrupa ve Orta Asya, Arap Ülkeleri ve Doğu Asya ve Pasifikler’de bu oranlar daha düşüktür (UNFPA 2012: 26-27).

Genel olarak Türkiye’de erken yaşta evlilik konusunda yapılan araştırmalar çok net verileri maalesef sergileyemese de, yapılmış araştırmaların istatistik-

leri bize Türkiye’de erken yaşta evliliğin var olduğunu ve sürdürüldüğünü göstermektedir. UNICEF’in (2014) verilerine göre Türkiye’de 18 yaş altında evlilik yapan kadınların oranı %14’tür (UNICEF 2014: 82). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan aile yapısı araştırmalarının (2006, 2011) verilerine bakıldığında, 2006 araştırmasında 18 yaşın altındaki kız çocuklarının evlilik oranı %31.7 iken (TÜİK 2006: 4), bu oran 2011 araştırmasında %29.2’dir (TÜİK 2011: 181). Aile yapısı araştırmaları verilerine göre, Türkiye’de 18 yaşın altındaki evlilikler daha çok kırdaki gerçekleşmekte ve bu oran Türkiye’nin doğusuna doğru gittikçe daha da yoğunluk göstermektedir (TÜİK 2006: 5, TÜİK 2011: 183). Ayrıca 2011 yılındaki aile yapısı araştırmasında eğitim düzeyi yükseldikçe evlenme yaşının da yükseldiği belirtilmiştir (TÜİK 2011: 184).

Türkiye’de konuyla ilgili istatistiki verilere ulaşılacak diğer bir araştırma çalışma da Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA 2008: 111-113)’dir. Bu araştırma 25-49 yaşlarındaki kadınların, %25’inin 18 yaşından önce, %5’inin de 15 yaşından önce evlendiklerini ortaya koymuştur. Araştırmada Türkiye’de kadınların ortalama evlenme yaşının 20.8 olduğu tespit edilmiştir. Belirtilen araştırmada Türkiye’de kentli kadınların evlenme yaşının kırdaki yaşayanlara göre daha geç olduğu, evlenme yaşının Orta Anadolu ve Doğu bölgelerinde daha küçük olduğu ve eğitim düzeyi ile evlenme yaşı arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (TNSA 2008: 111-113).

Yöntem

Bu araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak kadınların erken evliliğe ilişkin düşüncelerine ve deneyimlerine ilişkin anlatılarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda kadınların deneyimlerini anlamak için hikâye tarzındaki görüşmeler kullanılmıştır. Kadınların erken evliliğe ilişkin hikâyelerini derinlemesine görüşmeler aracılığıyla dinlemek katılımcıların deneyimlerine ilişkin kendi yorumlarından hareketle zengin verilere ulaşma fırsatı vermiştir.

Kadınların erken evliliğe ilişkin anlatılarının çözümlenmesinde ise anlatı analiz kullanılmıştır. Anlatı analizi aracılığıyla kadınların anlatıları onların sosyal ve kültürel ortamlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Anlatı analizinde araştırmacı merak ettiği ya da anlamaya çalıştığı konulara katılımcıların kendi gerçekliklerini diğerlerine sundukları hikâyeleriyle ulaşır ve katılımcıların deneyimlerini aktardığı kendi ifadelerinden yola çıkar. Lawler’ın (2002: 242) belirttiği gibi anlatı analizi insanların kendileri tarafından oluşturulan hikâyelerini yorumlamak için kullanılır.

Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Kadınların erken evliliklerine ilişkin hikâyeleri üç kadın araştırmacı tarafından farklı zamanlarda ve mekânlarda kadınlarla yüzyüze görüşülerek toplanmıştır. Kadınların erken evlilik hikâyelerine, katılımcılarla yüzyüze yapılan derinlemesine görüşmelerde onlara yapılandırılmamış ya da yarı-yapılandırılmış soruları yöneltilerek ulaşılmıştır. Görüşmeler kayıt altına alınmış ve transkript edilmiştir. Öncelikle transkriptlerin hepsi genel olarak okunmuş ve daha sonra ayrı ayrı yeniden okunmuştur.

Araştırmacılar erken evlilik yapmış kadınlara anahtar kişiler aracılığıyla ulaşmışlardır. Türkiye’de 18 yaş altı evliğin yasal olmamasından dolayı kadınlar araştırmaya katılırken çekingen bir tavır içinde olsalar da onlara yapılan açıklamalar ile araştırmaya gönüllü olarak katılmaları sağlanmıştır. Kadınlardan üçü bizlerle yaptığı görüşmelerden eşlerinin haberdar olmadığını belirtmişlerdir. Veri toplama süreci içinde bir kadın, kocasının istememesi nedeni ile araştırmaya dahil olamamıştır. Bu kadının aslında araştırma için çok önemli anlatıları olabileceğini düşünsek de kadının herhangi bir sorunla karşılaşmaması için araştırmadan ayrılmasına karar verilmiştir. Ayrıca kadınlarla daha rahat iletişim kurabilmek için derinlemesine görüşmeler onların istedikleri mekânlarda (kadınların evlerinde, parklarda ya da bir komşu evinde) ve özellikle yanlarında eşleri ve çocukları olmadan gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada sahaya çıkmadan önce yapılan hazırlıklar 4 ay sürerken, sahada toplanan verilerden tatmin olarak sonuca ulaşma yaklaşık 15 ay sürmüştür. Bu sürede derinlemesine görüşme yapan, gözlemlerini gerçekleştiren ve kadınların anlatılarına ulaşan her araştırmacı, görüşme sonrasında verileri gözden geçirmiş ve ulaşılan sonuçları tartışmışlardır. Araştırmacılar şüphe ile karşılaştıkları her durum için yeniden sahaya dönmüşlerdir. Böylece araştırmanın geçerliliğine ve güvenilirliğine katkı sağlanmak istenmiştir. Her bir kadınla bir görüşme yaklaşık iki saat kadar sürmüştür. Kadınların zaman zaman hüznü hikâyeleri araştırmacılara duygusal anlar yaşatmıştır.

Verilerin Analiz Süreci

Araştırmanın amacına uygun veriler toplanırken eş zamanlı olarak analizi de gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte toplanan verilerin hangilerinin kullanılacağına karar verilerek transkriptler işlenmiş, açık, eksen ve seçici kodlamalar yapılmış ve uygun temaların yorumlamalarına gidilmiştir. Araştırmada toplanan nitel verilerin tematik analizi yapılmıştır.

Analiz sürecinde ham verilerin yer aldığı transkriptler defalarca okunmuş, veriler kavramsal kategorilere ayrılmış ve kodlamalar arası ilintiler kurula-

rak temalara ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmada temalaştırma çabasının ilk adımı olarak açık kodlama yapılmıştır. Bu çalışmada açık kodlama ile araştırma sorularından, literatürdeki kavramlardan, kadınların kullandığı terimlerden ve konuya ilişkin düşüncelerinden hareketle düşük soyutlama düzeyindeki temalara ulaşılmıştır. Açık kodlamalarla elde edilen yüzeysel soyutlamaların üzerinden ikinci bir geçiş yapılarak eksen kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu ikinci geçişte başlangıçtaki tüm kodlar birbiriyle ilintilendirilmiştir. Böylelikle birbiriyle yakından ilgili birçok kavram daha genel bir kavram altında birleştirilmiştir. Dolayısıyla eksen kodlama ile kodlar düzenlenerek ve ilintilendirilerek temel analitik kategorileri keşfetmeye doğru gidilmiştir. Son kodlama olan seçici kodlama ile de verilerin üzerinden son kez geçilmiş önceki kodlama sırasında belirlenmiş olan belirli temalar yeniden düzenlenmiş ve böylece araştırmanın ana temalarına ulaşılmıştır.

Katılımcılar

Kadınların kimliğinin deşifre edilmemesi için gerçek isimleri araştırmada kullanılmamıştır. Onlara kodlar verilmiş ve her bir katılımcı birer çiçek ismi ile kodlanmıştır.

Sosyo-demografik özellikleri: Görüşülen ve kod isimleri Gül, Manolya, Hanımeli, Nergiz, Begonya, Lale, Menekşe ve Kardelen olarak verilen 8 kadının ortak temel özelliği evliliklerini 18 yaşın altında yapmış olmalarıdır. Bu kadınların sosyo-demografik özellikleri aşağıdaki çizelgede toplu olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Kadınlar	Şu anki yaş	Evlilik yaşı	Etnik köken	Mezhep	Doğduğu yer/ bölge	Yaşamını en çok geçirdiği yer
Hanımeli	32	15	Türk	Sünni	Almanya	Ankara
Gül	37	16	Türk	Sünni	Köy / Orta Anadolu	Ankara
Kardelen	37	14	Türk	Sünni	Köy / Orta Anadolu	Ankara
Nergiz	38	17	Türk	Alevi	Köy / Orta Anadolu	Ankara
Menekşe	40	17	Laz	Sünni	Kent / Batı	Ankara
Lale	45	12	Kürt	Sünni	Köy / Doğu	Mersin
Begonya	51	16	Türk	Alevi	Köy / Orta Anadolu	Ankara
Manolya	66	16	Türk	Alevi	Köy / Orta Anadolu	Ankara

Eğitim durumu: Kadınların eğitim düzeyleri oldukça düşüktür. Sadece bir tanesi ortaokul mezunu iken beş kadın ilkokul mezunudur. İki kadın ise hiç okuma yazma bilmemektedir. Türkiye’de ilkokulu bitirmek yasal bir zorunluluk olmasına rağmen görünen odur ki kadınların erken yaşta evlendirilmeleri onların eğitim fırsatlarını ellerinden almıştır.

Bizi 15-16 yaşında evlendiriyorlar... Kızlar okumaz diyorlar... Hiç ABC’yi bilmiyim. İmzayı atmaya bilmiyim. Geçen gittim mühür çıkarttım (Manolya).

(Okulu) babamdan dolayı bıraktım. “Okutmuycam, göndermicem” dedi... “Servis paranı karşılamam, hiçbi şeyini karşılamam. Gitmiceksin” dedi. Ben de bıraktım (Hanımeli).

Kadınların çalışma durumu: Kadınlardan sadece biri bir okulda temizlik işlerine baktığını ve düzenli geliri olduğunu belirtmiştir. Diğer kadınlar herhangi bir işte çalışmamakta ve dolayısıyla kendilerine ait bir gelirleri bulunmamaktadır. Hepsisi geçimlerinin kocaları tarafından sağlandığını belirtmişlerdir. Onların eğitimlerinin önüne konulan engeller şüphesiz meslek edinmelerini ve çalışma hayatına katılmalarını engelleyici rol oynamıştır. Kadınlar evlendikten sonra bir işte çalışma konusunda kocaları ile kocalarının ailelerindeki erkekler tarafından engellendiklerini belirtmişlerdir.

Yok... Çalışmak isterdim ama çalışamadım. Bayan çalışmıyordu ya, ...evlendiğim zamanlar bayan çalışmıyordu. Sakıncalıydı bayanın çalışması. Büyükler öyle derdi. Benim kayınbabam vardı. O, beni mesela evlenince işe göndermedi (Begonya).

Ayrıca dikkat çekici olan, kadınlar çalışmayı istemelerine rağmen çoğu zaman kocaları tarafından engellenmiş olmakla birlikte kocalarının ailesinde yer alan diğer kadınların (kayınvalide, yenge, elti, görümce gibi) da kadınların çalışmasını engelleyici etkileridir.

Kayınvalide evindeyken çalışmak isteseydim bırakmazlardı. Çalışmama izin vermicekleri... Kayınvalidem istemezdi (Nergiz).

Eltim (kocamın erkek kardeşinin karısı) istemedi... Eşim çalışmamı desteklese de eltimin evinde yaşıyordum (evlendiğimde) o çalıştırmadı (Hanımeli).

Kadınların anne-baba ailesinin tanıtımı: Kadınların aileleri genel olarak köyde yaşayan ve çiftçilikle uğraşan ailelerdir. Kadınlardan birinin ailesi Almanya’da işçi olarak çalışmıştır. Kadınların ailelerinde kardeş sayısı oldukça fazladır. Kardelen’in 4, Nergiz’in 12, Gül’ün 13, Menekşe’nin 4, Lale’nin 8, Hanımeli’nin 5, Begonya’nın 9 ve Manolya’nın 6 kardeşi bu-

lunmaktadır. Kadınların kendi anne ve babalarının eğitim düzeyi düşüktür. Kadınların kız kardeşlerine göre erkek kardeşlerinin eğitim düzeyleri biraz daha yüksektir. Kız kardeşler ya hiç okula gönderilmemiş ya da en fazla ilkokula kadar gönderilmiştir. Kadınların kendilerinin ve kız kardeşlerinin ailede okula gönderilmeden ya da zorunlu eğitim şartı (ilkokul) yerine getirildikten hemen sonra evlendirildikleri, erkek çocuklara ise ailede okuma fırsatı verildiği ve eğer erkek çocuklar arasında okumak istemeyen olursa çalışma hayatına atılmaları dikkat çekicidir. Kadınların ailede okutulmamasında baba ve ağabeylerin rolü vardır. Kadınlara göre ailelerinin kendilerini okutmama bahaneleri onların maddi imkânlarının olmaması ve köyde okulun olmaması ya da köy merkezine uzak olmasıdır. Ancak kadınların derin anlatılarından anlaşılmıştır ki özellikle ağabeyleri ve babaları tarafından sürdürülen “kız çocuğu okumaz, okuması onun namusuna zarar verir” şeklindeki kültürel bakış açısı ve kadına ilişkin kültürel pratiklerin devam ettirilmesi kadınların okumalarında en temel engelleyicidir. Dolayısıyla okula gönderilmeyen kızlar için en kolay kontrol mekanizması evlendirilmeğdir.

Abilerim okumuş... Hepsi okumuş... Şimdi kızlar hiç okumadı. Sadece en küçüğümüz okudu. O da ortaokulu bitirdi. Kız çocuğuydu. Babam bırakmıyordu. Kızlar okuyunca orospu olurlar. Bizim orda öyle bi şey vardı işte. Ben hatırlıyorum yani. Polis geldi küçüğümüzü zorlan götürdü. Babam vermiyordu, okutmam diyordu kızı. Kötü yola düşürürler, orospu olurlar diye. İşte onun cabilliği o (Lale).

Eş ile kurulan ailenin tanıtımı: Kadınların eşleri hayatta olup, kadınlardan biri kocasından ayrı yaşamaktadır. Kadınların eşlerinin de eğitim düzeyleri yüksek değildir. İki kadının kocaları lise mezunu, bir kadının kocası ortaokul mezunu iken diğer kadınların kocaları ilkokul mezunlardır. Kadınların kocalarının meslekleri şu şekilde çeşitlenmektedir. Tesisatçı, garson, başçavuş, kapıcı, şoför. Kadınlardan birinin kocası kaçakçılık yaptığı için şu an hapisanededir. Kadınlar genel olarak geçim güçlüğü yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle iki kadın kocalarının maaşları olduğu halde kendilerine (ev bütçesine) katkıda bulunmadıklarını bu durumda da ya kendileri iş buldukça çalıştıklarını ya da büyük çocuklarının veya akrabalarının katkılarıyla geçimlerini sağladıklarını belirtmişlerdir.

(Kocam) maaş alıyor. (Bana) 1 lira (bile) vermiyor. Demiyor ki şuraya 1 lira koyam da belki bir ekmek alır. Ne bir tavuk ala, ne bir detarjan ala, ne bir sabun ala hiç. Hiçbir şey ben görmedim bu eve bir şey aldığını... Çocuklarım bakıyor (Manolya).

Kadınların hepsi çocuk sahibidirler. Genel olarak bakıldığında kadınlar annelerine göre daha az sayıda çocuklara sahiptirler. Hanımeli’nin 2 oğlu, Kardelen’in 1 kızı, Nergiz’in 1 kızı, 1 oğlu, Lale’nin 2 oğlu, 3 kızı, Gül’ün 2 oğlu, Manolya’nın 2 kızı, 2 oğlu, Begonya’nın 2 oğlu 1 kızı ve Menekşe’nin 2 oğlu vardır. Kadınların çocuklarının özellikle kız çocuklarının eğitim süreçleri devam etmekte, tamamlanan eğitim süreçleri arasında üniversite mezunu kız çocukları da bulunmaktadır. Kadınların bu konudaki ortak arzuları hem kız hem erkek ama özellikle kız çocuklarının okuması ve meslek edinmesi yönündedir.

Temalar: Kadınların Erken Evlilik Hikâyelerine Bir Üstbakış

Kadınların erken evliliğe ilişkin anlatıları analiz edildiğinde aşağıdaki temalara ulaşılmıştır:

Erken Evlilik

Evlenme yaşı: Kadınların ikisi 17 yaşında, üçü 16 yaşında, biri 15 yaşında, biri 14 yaşında ve biri de 12 yaşında evlenmiştir. Üçünün eşleri evlendiklerinde kendileri gibi 18 yaşından daha küçüktürler.

12 yaşında zaten çocukluğumu yaşamadan bi kocaya verdiler. 1 defa adet gördüm babamın evinde. İkinciyi de zaten geldim (evlendim) hiç görmedim, hamile kaldım. Ben geldiğim gün zaten kocam beni istemedi. O, 5-6 yaş benden büyüktü. O, beni hiç istemedi. Ben istemiyom bunu dedi. Götürün geri dedi. Çocuk getirmişsiniz bana dedi. İstemiyorum geri götürün dedi. Ama dediler bunlar, aşiret biz geri götüremeyiz. Ya kız çıkmadı derler, laf çıkar. kızı dedi öldürürler dedi (Lale).

Kadınların sosyal çevresi içinde hem kendi ailelerinde hem eşlerinin ailelerinde hem de komşu, arkadaş ve akrabaları arasında kendileri gibi 18 yaşın altında evlenen kadınlar olduğu anlaşılmaktadır.

Annemler 8 kardeş. Annem gibi hepsi küçük evlenmişler. 14, 15 hepsi öyle. Hiçbiri okumamış zaten biçüğünün okuma yazması dahi yok. Mesela annemin yok, teyzelerimin çoğunun yok (Hanımeli).

Hepsi (tüm çevrem) hepsi erken evlendik... arkadaşlarım da erken evlendi... Hepsi hepsi o zamanlar öyleydi 15- 16 kimse 20 yaşında evlenmemiş... Benim annem de erken evlenmiş. Annem de hiç istememiş ama da-yım ona silah çekmiş zorla evleneceksin diye (Manolya).

Dini-resmi nikâh: Kadınların hepsi dini nikâh ile evlenmişlerdir. Kadınlar arasında şu an sadece Lale eşiyse halen dini nikâhlıdır ve çocukları kendi soyadını taşımaktadır. Kadınlar resmi nikâhlarını ya anne-baba izniyle ya da

18 yaşına girince gerçekleştirmişlerdir. Kadınların çocukları için bir müddet nüfus cüzdanı çıkartamamaları diğer bir ifadeyle nüfusa kaydettirememeleri bu dönemde yaşadıkları önemli bir sorun olarak ifade edilmiştir.

Dini nikâhımız olmuştuz zaten. Yani evlendiğimizde, evlendiğimiz günün akşamı dini nikâh kıyılmıştı. Daha sonra da resmi nikah aldık anne baba izniyle... Evlendikten bi 6 ay falan sonra (Kardelen).

Önce dini nikah kıydık... Yaş tutmayıki 2 sene sonra gittik nikah kıymaya. Şimdi gene öyle tutmayınca sonradan gidip resmi nikâh yaptılar (Manolya).

Akraba evliliği: Kadınların sadece üçü akraba evliliği yapmıştır. Diğer kadınların eşleri de kendileriyle aynı sosyal çevreden ya aynı mahalleden ya aynı köyden ya da akrabalarının tanıdıkları ailelerden olan kişilerdir.

(eşimle) Evlerimiz yakındı zaten. Hem komşuyduk hem de amcamın oğluydu. Eşimin ailesinde eşimin ablası o da 16-17 yaşlarında abimle evlendi o da (Kardelen).

Evliliğe kimin aracı olduğu: Kadınların erken yaşta evlendirilmesinde ya da henüz çocuk olarak tanımlanabilecek dönemlerinde “evlenilecek kadın olarak” görünür kılınmasında diğer kadınların aracı rolleri önemlidir.

Yaa işte benim yengem abimin hanımı. Yengem onlara beni götürdü. (Sonra) Benim hiç söz hakkım olmadan abimle yengem verdi (Gül).

Abimin hanımı. Eşimin ablası olduğu için o sürekli benle konuşu konuşu o beni ikna etti. O, ikna etti beni. Yoksa ben gene istemiyordum. seviyordum da evlenmek istemiyordum. Evlenmeye ikna etti yani yengem (Begonya).

Neyse ben oynuyordum sokakta çocuklarla dışarıda. Neyse ablam kızdı bağırıyor. Gel dedi misafirimiz var. Gel içeri dedi. Dedi çay koy... Dedi şu kadının elini öp. Öpmem dedim. Aynen böyle tepki gösteriyorum yani. Çocuğuz çünkü. Bi şey bilmiyoruz. Neyin ne olduğunu bilmiyoruz ki. Şey kaynanam da kız küçük ama demiş güzel. Güzeldik, küçüktük ama yine şeyimiz yerindeydi. Tamam demiş kabul ediyorum (Yani Lale’yi gelin olarak almayı kabul ediyorum) (Lale).

Evlilik kararı: Katılımcılardan Kardelen, Gül ve Begonya eşlerini severek kendi ve ailelerinin rızalarıyla evlenmişlerdir. Menekşe eşiyile kaçarak evlenmiştir. Lale aile zoruyla/aşiret kararıyla, Manolya ailesi tarafından istemediği biriyle zorla evlendirilmiştir. Hanımeli ve Nergiz ise kendileri seçmeseler de ailelerinin istedikleri kişilerle evlendirilmişlerdir.

Babam geliyor işte annem diyor ki, Lale’yi istiyorlar verelim mi? Hayırlısı ise olur diyor. İyi ailesini tanıyorsanız verecek (demiş). Tamam diyorlar. Hemen gece bi baktım ellerime kına yakıldı. Aynı gün ha. Lafı olduğu gün. Bi baktım ki sabah oldu. Gelinliği giydirdiler. Şaka ediyoruz oyun oynuyorlar seninle sanki. Elime baktım kına yakıldı. Başım banyo yapıldı. Sabah oldu gelinliği giydirdiler. İçinde kayboldum. O şekil beni bir arabaya koydular ve bilmediğim bir yere (Tarsus’a) gönderdiler (Lale).

Amcamın oğlu benim. Gözü çıksın... Ben bunları seve seve almadım ki. Rahmetlik amcam beni zorla aldı... Beni amcam istedi. Kocamın hiç haberi yok. Köyde 1 hafta düğün yaptılar, beni alıp onun koyununa soktular. Onun haberi yok... Kocam da karşı çıkamamış. Karşı çıkmadı. Ee büyük- lere kim karşı çıkabilmiş hem o istiyidi küçükten beni ama ben istemiy- dim... Ama bak şimdi karısı olmuşum. Dünya ters ters ne söylersen söyle kaderinde ne varsa onu yaşıyorsun (Manolya).

Evlendirilme kararına kadının tepkisi: Erken yaşta evlendirilen kadınlar arasında sadece üçü mahallelerinde görüp beğenip âşık oldukları kişilerle yine geleneksel evlenme tarzı ile yani erkeğin ailesinin kızın ailesine gidip kızı istemeleri şeklinde evlenmişlerdir. İstedikleri bu kişilerle aileleri tarafından onaylanarak evlendirilen bu kadınlar (Kardelen, Gül, Begonya) kendilerini şanslı görmektedirler. Diğer kadınlar ise evlendirilmelerinde ailelerinin özellikle ailelerindeki erkeklerin (baba, amca, ağabey) baskın olduklarını onların seçtikleri erkeklerle evlendirildiklerini belirtmişlerdir. Bu kadınlar arasında sadece Menekşe istemediği ve ailesi tarafından belirlenen biriyle evlenmemek için kendi sevdiği kişiye kaçmıştır.

Evliliğimde hep erkekler büyükler, dedeler, babalar karar veriyor. Tamam sen konuşma deyince bizde iş biter. Bende de babam evlenecen dedi. Bana sordular sordular ama bir şey değişmiyor. Ben istemem, ben kabul etmem deyim ama önemli değil ki... sen kocaman kızsın. Her işini yapıyorsun dedi- ler (Manolya).

Kendi isteklerinin dışında aile kararı ile evlenen kadınlar, ailelerinde verilen evlenme kararını çaresizce kabul ettiklerini, ağlasalar da üzülse de ellerinden bir şey gelmediklerini ifade etmişlerdir. Hatta kadınlar arasında evlendirilmemek için kendilerini öldüreceklerini söyleyenler olsa da böyle bir tepki aileleri tarafından çok fazla önemsenmemiş gibi gözükmektedir. Kadınların kendileri hakkında verilen evlilik kararını çaresizce kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

(Evlendirirken isteyip-istemediğimi) Huuu kim sordu. Ölürüm aslımı ben onu almam dedim. İpe giderim dedim (Manolya).

Kadınlar evlenmek istememelerini yaşlarının küçük olması ve evliliğe hazır olmadıklarını düşünmelerinden çok sevdikleriyle evlendirilmemeleri ile açıklamaktadırlar.

Hiç aklıma işte yok benim yaşım küçük evlenmeyeyim diye bi şey gelmedi. Sevdim onunla evlenmek istedim (Kardelen).

Kadınlar erken yaşlarda aileleri tarafından istemedikleri kişilere verilmele-
rinin önüne geçme yolu olarak kaçmayı tercih etmektedirler. Bu yolu de-
neyenlerin sadece kendileri olmadığını çevrelerinden ve ailelerinden de
bazı kızların bu yolu seçtiklerini ifade etmişlerdir.

*Beni isteyen çok. Ben ona (sevdiğim adama) diyecem ki gelin beni isteyen
ben onu değil sizi seçecem deyim... Korkup istemiyorlardı. Gelin beni iste-
yin ben sizinle kaçarım benim 3 bacım kaçtı çok da mutlular Allah'a çok
şükür (Manolya).*

Evliliğin aile dışında sosyal çevre (akraba, komşu, arkadaş) onayı: Kadın-
ların 18 yaşından küçük yaşlarda evlendirilmeleri ailelerinin yanı sıra akra-
balarından, komşularından ve arkadaş çevrelerinden onay almış bir durum
olarak gözükmektedir.

*Yaa diyorum yaa bizim oralarda zaten daha küçük evlendiriyorlar. Onay-
lıyorlar öyle şeyleri. Hani anne baba da onaylıyor... Hiç kimse bir şey de-
medi. Zaten onlar veriyor (Gül).*

*Erken evlenmeme kimse karışmadı... Hep öyleydi..herkes öyleydi.. Kim ne
diyecek (Manolya).*

*Heralde herkes küçük evleniyodu da bunun da zaten zamanı geldi gitsin
artık diye düşündüler herhalde... erken evlenmek normaldi. Onlara göre
öyleydi... akraba ya da arkadaş ya da ailemden herhangi biri işte küçük
yaşta evlenme demedi hiç... İşte bu yaşta, biraz daha bekle diyen olmadı
(Kardelen).*

Kadınlar sosyal çevrelerindeki (aile, akraba, mahalle, köy) hem diğer ka-
dınlar hem de erkeklerin çocuk yaşta evlendirilmelerine ilişkin herhangi
bir olumsuz tepki vermediklerini anlatmışlardır. Kadınların sosyal çevrele-
rinde yer alanların, kadının erken evliliğine ilişkin eleştirileri daha çok
kadının evleneceği ailenin gelir durumu ve erkeğin yakışıklılığı ile ilgilidir.

Hepsi onayladılar. Yalnızca şöyle dediler seni Hakan’a (eşime) nasıl verdiler? İlk evlendiğimiz yıllar benim eşim çok kötü bakımsızdı. Bu hali nerde, yüzü komple sivilceydi bir de bakımsız. Komşular falan nasıl verdiler diye sordu. Beni Hakan’a (eşime-çirkin olduğu için) yakıştıramadılar. Sevdiniz mi, kaçtın mı dediler (Gül).

Kadınlar kendi ailelerinde anne ve ablaların zaman zaman evlilik kararına karşı çıktıklarını belirtmişlerdir. Bu karşı çıkışta daha farklı nedenler ön planda bulunmaktadır. Bu nedenler arasında kadının erken yaşta evlendirilmesinden çok gelin olarak gideceği ailenin fakir olması, ailede bakıma muhtaç hasta büyüklerin olması, kadının gözden uzak yaşam sürmesinin istenmemesi, kadının güzel olup eşinin ona layık olmadığı düşünülmesi sıralanabilir. Belirtilmelidir ki ailedeki bu karşı çıkışlara rağmen kadınlar, erkeklerin kararı ile erken yaşta evlendirilmişlerdir.

Annem köyden geldi... Annem itiraz etti... Annem geldi işte abimin yanında annem konuşamaz. Abim işe gittikten sonra annem, kızım ben seni onlara vermem dedi. Kızım sen çok küçüksün, oğlan büyük dedi. Ben tamam anne siz ne isterseniz ben onu yaparım dedim. Çünkü benim istediğim bir şey değil ki. Abim geldi abime zor söyledik abim kızdı... Beni verdiler (Gül).

Erken Evlilik Algısı

Normallik: Kadınların kendilerinin 12-17 yaş aralığında evlenmelerini nasıl algıladıkları ya da evliliklerini “erken” olarak tanımlayıp-tanımlamadıkları ile ilgili olarak hikayeleri analiz edildiğinde, kadınların evlendikleri dönemde sosyal çevrelerinde geleneksel olarak bu yaşlarda evliliğin “normal” olarak tanımlandığı görülmüştür. Bu yaşlarda evlilik hem kadının hem de sosyal çevresindeki diğer kadınlar ve erkekler için geleneksel bir uygulamadır. Kadınların anlatılarında görülmüştür ki kadınların evliliğe ilişkin bilişsel hazırlıkları bulunmamaktadır ve sadece kültürün onlara sunduğu bir kabul içinde evliliğin ya da evlenmenin kadınlar için gerekli olduğu düşüncesine sahiptirler. Üstelik bu konuda karar merci kendileri de değillerdir. Karar, ataerkil yapı içinde görünürde baskın erkeklerin ve görünmeyen aracı diğer kadınların kararıdır. Kadınlar ancak şu anki yaşlarından geriye baktıklarında evliliklerinin “erken” olduğunun, “çocuk yaşta evlendiklerinin” ve “çocuk yaşta evlenmenin zorluklarının” farkındadırlar. Buldukları kültürel sistem içinde “evli olmanın” gerekliliğine ve “18 yaşından küçük kız çocuklarının evlenmelerine” ilişkin kültürel beklentiler ve kabuller kadınlar için evlenmeyi adeta zorunlu hale getirmektedir. Çünkü kadınların yer aldığı kültürel sistemde aileler, akraba-

lar, komşular dolayısıyla sosyal çevre, evliliği kız çocukları için gerekli ve beklenen bir durum olarak görmektedir.

Çevremdeki insanlar hep öyle evleniyodu. Gözünü açmamışsın, başka bişey görmemişsin... Hayırlı bi kısmet çıkınca ver. Böyleydi çevremdekiler hep böyleydi. Sana da onlar normal geliyodu. O zaman düşüncen farklı oluyodu. Belli yaştan sonrasına ‘evde kalmış’ diye düşünüyosun o zaman. Çünkü ortamın o, gördüğün o. Başka bi yere açılmıyosun ki, bişey bilmiyosun, görmüyosun. Sen de onlar gibi düşünüyosun ister istemez... Erken yaşta evlenmek kesinlikle normal değildi, şu anki aklımla... Ama o dönem normaldi... Çevreye göre normaldi (Menekşe).

Ayrıca yine ataerkil yapı içinde erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının evlendirilme yoluyla kontrol edilmesinin daha kolay olacağı ve daha küçük yaşta olanların istenildiği gibi eğitilebileceğinin düşünülmesi de erken evliliği normalleştirir.

Kızı erken yaşta evlendirmek, köy yerlerinde cahil insanların ya da işte insanların aman benim kızım evlendi demek için yapılan bir yarış... Bir de küçük çocukları evlendirirlermiş niye çünkü küçük çocuklar daha kolay söze giderlermiş ve kendilerine göre istedikleri gibi onları yetiştirirlermiş... bi de ailelerde başlık parası karşılığı da kızları verirlermiş, bir de kız çocuklarını erkenden evlendirirlermiş, ne zaman akli balık (ergen oldukları zaman) oldular o zaman verirlermiş (Gül).

Zorlanma: Kadınların anlatılarından anlaşılmıştır ki kadınlar için evliliklerinin “erken yaşta” olmasından çok zorla, aile baskısıyla ve sevmedikleri erkeklerle evlendirilmeleri daha önemlidir. Ancak kadınlar için evlenmek, kız çocukları için olması gereken bir durum olarak da görülmektedir.

Bana göre ailesinin verdiği, istemeden verdiği erken evliliktir. Yoksa kendi istediye niye erken olsun? Zaten istemiş niye erken yaşta olsun? (Gül)

Erken evlilik mecburen evlenmek demek... ailen istiyö ve kadın olarak mecburen... Mecbur evlenecen, yuva kuracan, çocuğa karışacan, o mecburiyet. Allah hiç kimseyi babasının evinde koymasın (Manolya).

Korku, korkudan karşı çıkamıyorlar çünkü çocukluktan bu tarafa baskı altında yaşamışlar. Evliliği kabul ediyosun çünkü herkes öyle yapıyor ve çünkü hep baskı altındasın (Menekşe).

Çile ve fedakârlık: Kadınlar için erken evlilik güçlük yaşamakla neredeyse aynı anlamı taşımaktadır. Kadınlar için aslında evlenmek, özellikle ailenin zoruyla evlenmek beraberinde belirsizlik ve bilinmeyi de getirmektedir.

Ayrıca kadınlara göre evliliğin çilesine daima kadın katlanmakta ve evliliği için fedakârlık yapmakta ve böylece evliliğini devam ettirmektedir.

Erken evlenme işte çile çekmek. Gerçek işte. Bilsydim keşke geç evlenirdim. ... Erken evlenmek çile çekmek demek.. Gene en az 25 yaşına kadar bekleyecen... Biz hayatı bilmezdik. Düğünüm oldu kızlar bana dediler işte Ankara nerde?.. Sen Ankara’ya gidicen... Ankara işte şu dağın arkasında deyilerdi. Ankara öyle. Acaba koşsak yetiştirmiyik sana deyilerdi. Hâlbuki Ankara nerdeymiş. Eee ne bilecem Ankara nerdeymiş? Ben heveslenmedim Ankara’ya ama beni zorla verdiler (Manolya).

Evlilik ağır bi müessese, her insan kaldıramaz. Her insan yaşatamaz evliliği. Kadında bitiyor fedakârlıklar. Erkeğin işine gelmezse “böyle çekersen, çekmezsen herkes yoluna”. Erkek için daha çabuk biter. Ama kadın çocukları için kendi hayatını ayakta tutmak için çalışıyo... Kadınlar fedakârlıklar yapıyo evliliğin devamı için (Nergiz).

Farkındalık: Kadının, evliliğini kendi gözünde “erken” olarak tanımlaması konusundaki farkındalığı ancak bugünkü yaşlarında mümkün gözükmektedir. Kadınlar geçmişlerini, deneyimlerinden yola çıkarak bugün eleştirebilmektedirler. Bu bağlamda özellikle kadınların kızları için mücadele ettikleri anlaşılmaktadır. Bugün kadınlar kızlarının sistem içinde erimemesi yönünde mücadele etmektedirler. Kadınlar kız çocuklarının kendi yaşadıklarını yaşamamaları için kararlı gözükmektedirler. Kadınlar evlendikleri yaşlarda “keşke” dedikleri hiçbir şeyi bugün kendi kız çocuklarının yaşamasını istememektedirler. Bütün çabalarının özellikle kız çocuklarının geleceği için olduğunu ve onlar için eğitimin çok önemli olduğunu düşünmektedirler.

Biraz daha dururdum yani hani şimdi diyorum ya evlilik iyi bi şey değil küçük yaşta. Yani bi sorumluluk altına giriyosunuz ne biliyim bi sürü bi sıkıntılar oluyo. Hani bunu büyüdüğün zaman daha daha farklı bakabiliyosun (anlayabiliyorsun). Daha güçlü olabiliyosun ya da güçlü hissediyosun kendini bilmiyorum. Ama ben mesela şimdi kızıma diyorum Elifçim okuyacaksın. İlla ki oku bak. Ondan sonra evlilik ikinci plan (Kardelen).

O zaman (evlendiğim zaman) öyle şey bilinmiyodu ki. Farkında olmuyodun küçük yaşta evlendirildiğinin. Ben kızımınla sürekli dövüşüyorum. Ben gibi erken yaşta evlenme. Bekle. İşini bul, gücünü bul. Çalış önce, ondan sonra evlen (Begonya).

Evlenme Nedenleri

Kadınların hikâyeleri kadınların dünyasında neden evlendikleri ile ilgili düşüncelerini derinlemesine yansıtmaktadır. Bu bağlamda erken evliliğin, kültürel sistem içinde kadın aktörler tarafından çaresizce kabul edilen, çoğu zaman sorgulanmayan ve kadının hayatı için bugün ve gelecekte neler getireceği ya da götüreceği düşünülmeyen bir özellikte vuku bulduğunu söylemek mümkündür. Kadının mensup olduğu mezhep ve etnik köken fark etmeksizin baskın ataerkil kültürel yapı içinde kadından beklenen toplumsal cinsiyet rolleri, erken yaşta evliliği hem kadınlar için hem de kadınla aynı kültürel sistemde yer alan diğerleri için meşrulaştırmaktadır. Bu meşrulaştırmayı sağlayan geleneksel uygulamaların neler olduğu sorgulandığında kadınların anlatıları bizi aşağıdaki alt temalara ulaştırmıştır.

Aile kararı-Kadının aracı olduğu erkeğin görünen kararı: Daha önceki temalarda da vurgulandığı gibi kadınların evliliğinin, ailelerinin belirlemeleriyle/yönlendirmeleriyle gerçekleştiği, kendilerinin bu konuda bilinçli olmadıkları ve karar alma süreci içinde yer almadıkları anlaşılmıştır. Karar alma sürecinde son söz babanın, dedenin, ağabeyin, amcanındır diğer bir ifade ile ailedeki otoriter erkeğindir. Ancak ilginç olan bu kararın alınmasında, hatta eşlerin önerilerek kızların artık evlenmesi gerektiği vurgusunun ortaya çıkarılmasında akraba çevresinde yer alan diğer kadınların etkili olmasıdır. Dolayısıyla kadınlar öncelikli olarak evlenme nedenlerini ailede alınan karar karşısında hissettikleri baskıya bağlı olarak açıklamışlardır.

Yok yok nişan yok... ailem verdi.. gelinliği giydirdiler işte. Saçlar falan yapıldı... Davullar çalındı işte... İki gün. Gören de kınıyordu. Çok küçük diyordu. Ama çok güzeldir, çok küçüktür diyordu. Makyaj falan yapıldı. Daha bi değişik gözüktüm. Bebek gibiydim böyle. Bi hoca nikahı sadece. O anda hiç bi şey hissetmiyordum ki. Sadece benim aklım köyümdeydi... Sonra ben dedim ben yaşayamam burada.... Ben dedim beni götürün buradan... Ama boşuna.. Yok kızuum dediler, seni götüremeyiz. İşte ‘kız çıkmadı’ derler dedi. Ya dedim benim yaşım kaç ki dedim, benim böyle adımlı çıkaracaklar. Götürün beni dedim nolur bak bu adamla benim so-num olmaz. Çocuk olmama rağmen ben bu lafları söyledim (Lale).

Namus: Kadınlar namuslarının korunması için evlendirildiklerini belirtmişlerdir. Ergen olan bir kız çocuğunun artık evlendirilme zamanı gelmiştir. Kadının o toplumda namusu ancak bir erkeğe bağlı kılınarak diğer bir ifadeyle onun kontrolü altına sokularak korunmaktadır.

Bizi ailemiz öyle yetiştirdi... Öyle bir yetiştirdiler ki sanki Nazi kampında. Sen namuslu olacaksın sen namuslu olacaksın (Gül).

Yani bir an önce, evet evimden çıksın. “Başına bi iş gelmeden, namusunu kirletmeden evlendireyim” mantığı oluyo babalarda. Geri kafalı babalarda özellikle (Hanımeli).

Kader/kısmet: Kadınların erken evliliğin nedenlerine ilişkin anlatıları arasında sıklıkla “kader-kısmet” vurgusu ön plana çıkmaktadır. Kadınlar erken evliliğin onların kaderi olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle kader vurguları içinde yine evliliklerinin erken yaşta olmasını vurgulamalarından daha çok evlenmelerine bağlı olarak yaşadıkları-başlarına gelenleri vurgulamalarıdır. Kader onların evlenmeleriyle birlikte başlarına gelenlerdir. Kısmet vurgusu ise daha çok kiminle evleneceği anlamındadır. Dolayısıyla kadınlar hangi erkekle evleneceklerinin seçiminin kendi ellerinde olmadığına, bunu Allah’ın belirlediğine inanmaktadırlar. Bu bağlamda kısmetçi ve kaderci bir yaklaşımla kadının evlendirilmesine çaresizce boyun eğmesi bir kez daha görülmektedir.

Tabi kader... Kader işte... Yoruldum ama bu da benim bir kaderim bir sınavım Allah’ın işine karışmıycan işte... Zaten o kader... zaten kaderden ötesine geçemezsin. Allah’ın dediği olur her zaman... ben mesela bu kaderden başka bir kader yaşayamazdım... Benim ki zaten yazılmış. Senin ki de sana yazılmış inan ki başka kader yaşayamazsın. Zaten kaderin o (Gül).

Evde kalma: Kadınları evlenmeleri gerektiği konusunda baskılayan kültürel pratiklerden biri de “evde kalma” korkusunun inşa edilmesidir. Toplum tarafından kadına yüklenen “evlenmelisin yoksa evde kalırsın” şeklindeki kültürel beklenti, kadına evlenmesi konusunda hem kendi sosyal statüsü hem de ailesinin sosyal statüsü açısından zorlayıcılık getirmektedir. Kadın evlenerek kendisini ve ailesini toplumun gözünde küçük düşürmekten kurtarmaktadır. Bu bağlamda kadınlar anlatılarında ‘evliliğin olması gerektiğini yoksa evde kalma durumu ile kendilerini ve ailelerini zor duruma sokabileceklerini’ vurgulamışlardır.

Ya işte eskiden 15-16 yaşından sonra bile evde kalmış diyorlardı. Komşu kızları evlenince sana evde kalmış diyorlardı. İnsanlar her şeyi diyor. Evlenmediğin zaman evde kalmış diyorlar... Her şeyi diyor. Yapacak bir şey yok... “kalık” diyorlar. Amcam işte ablamlara “kalık” (bayatlamış anlamında) deyince ben de aman işte senin kızların da evde kalmış dedim. Ondan sonra amcam beni bacadan aşağı saçlarımdan tutup beni sallandırdı. Onda sonra da nefret ettim ondan. Ama kalık da denilir evlenmeyen kızlara (Gül).

Kımalı kız olma/telli duvaklı evden çıkma: Kadınların evlenme nedenlerine ilişkin anlatıları arasında “gelinlik giyme” ve “baba evinden gelinlikle çıkma”

şeklindeki geleneksel uygulamaların rolü de dikkat çekicidir. Bu geleneksel uygulamaların yerine getirilmesi kadınların kendilerinden çok ailelerinin, akrabalarının ve sosyal çevreyi oluşturan diğer aktörlerin beklentileridir.

Tabii canım gelinlik giymek önemli... Yıllarca ailelerde öyle ister zaten. Bir de niye öyle çıkmayacaksın ki? Bizim insanlarımız içinde önemli... Kız onları düşünmüyor genelde ama aileleri düşünüyor. Aileler için önemli çünkü etraf konuşur ‘kızıma şöyle demesinler böyle demesinler’ diye aileler istiyor. ‘Telli duvaklı çıksın’ diyorlar... Niye ne oldu niye gelinlik giymedi diye insanlar konuşuyor. İster kültürlü ister kültürsüz ister zengin veya fakir ol diyorlar. Bir eksiklik olarak görüyorlar (Gül).

Erken Evliliğin Kadın İçin Sonuçları

Erken evliliğin kadın için sonuçlarının neler olduğu diğer bir ifadeyle kadınlar için erken yaşta evlendirilmiş olmalarının onların yaşamlarına neleri kattığı ya da neleri götürdüğü anlatıları üzerinden incelenmiş ve aşağıdaki temalara ulaşılmıştır.

Gelin olma-gelinlik giyme: Kadınlar her ne kadar evliliğin ne içerdiği hakkında olgunlaşmamış olsalar da kadınların hemen hepsi kültürün onlara öğrettiği şekilde gelin olmanın ve gelinlik giymenin onları olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Gelinlik giyerek baba evlerinden ayrılmaları kadınlar açısından toplumsal onayı alma ve dolayısıyla hem kendileri için hem de aileleri için kendilerinden beklenen prestije ulaşmalarınıdır.

Kıralık da olsa bi gelinlik giydim... Evlendikten sonra resim çektirdim giydim, tekrar istediğim gelinliği aldım giydim. Bunları da yaşadım (Mekşe).

Babasının evinden gelinlik giymeden çıkan Lale bunun üzüntüsünü hala içinde barındırmaktadır.

İsterdim babamın evinde daha farklı bir gelin olmak isterdim. Daha güzel telli duwaynan, beyle anıyanan, şanıyanan, şerefiyenen o kapıdan çıkmak isterdim. Ama bir esir gibi çıktım. Hani orda berdel yaparlar değişik, apar topar götürürler. Beni de o şekil yaptılar yani. Düşman yerine verirler ya, düşmanlar barışır öyle yani. Bir esir niyetine verdiler beni esir. Kendimi esir gibi hissediyordum (o zaman), hala da öyle (esir gibi hissediyorum) (Lale).

Cinsellik-kadın olmak: Kadınlar küçük yaşta evlenmelerinden dolayı cinsellik hakkında ve eşleriyle yaşayacakları ilk cinsel birliktelikte neler yaşayacakları hakkında bilgi ve fikir sahibi değillerdir. Onların bilgi sahibi

olmamaları ya da yeterince bilgilendirilmemeleri ve biyolojik olarak henüz gelişimlerini tamamlamamış olmaları cinsel birliktelikten korkmalarına neden olmuştur. Korku şeklinde beliren bu baskın duygu yüzünden kadınlar hiç bir şey anlamadan hatta kadınlık duygularını yaşamadan cinsel hayatlarının devam ettiğini belirtmişlerdir. Diğer taraftan kültürel beklentiler arasında yer alan kadının ilk gecede bakire çıkması gerekliliği kadınlarda zaten hâkim olan bu korkuyu daha da pekiştirmiştir. Bazı kadınlar ilk gece korktukları için birlikte olamama durumlarının eşleri tarafından çok fazla tolere edilmediğini ve hatta zorla birliktelik yaşadıklarını da ifade etmişlerdir.

Bir yatağa giriyorsun... yapamıyorsun. Bi şey bilmiyorsun. Adam (eşim) kalkıyor kavga ediyor, yataktan çıkıyor bağıırıyor sana. Sen nasıl bir insan-sın. O korkular çok biliyor musun bu yaşta (erken yaşta)... Hiç bi şey bilmiyordum hiç. Sana ne diyorum 5 gün 6 gün (eşimin koynuna girmedim)... 5-6 gün sonra beraber olduk; ama nasıl olduk!.. bağıırarak çağı-rarak... Heee zorman beraber oldu(k)... Yok yok ne şeyi (zevki), o nerde! Öyle bi şey ne zevki, bişi bilmedim ki (Lale).

Anne olmak: Kadınların bir bilinmezlik, bir çile, bir fedakârlık süreci ve gelenek olarak tanımladıkları erken yaştaki evliliklerinde kendi yaşamları için en önemli dayanma noktalarının çocukları olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuklarım. Her şeyden önce çocuklarım gelir... Kendimden önce çocukla-rım... Hep çocuğum için şey yaptım, katlandım (Menekşe)

Ancak hemen hepsi ilk hamileliklerini hiç anlamadıklarını, ne zaman nasıl hamile kaldıklarını ve hamilelik sürecinde neler yaşadıklarının hala farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Hiç düşünmeden kendimi onun (hamileliğin) içinde buldum biliyo mu-sun?... Hiç düşünmeden bir an hamile olduğumu öğrendim. Korunmayı bile bilmiyodum ben. Ben o işi bilmiyodum ki geceyi. Geceyi derken hiç görmemişsin. Bilmiyosun. Şimdiki gibi değil, internet hiçbi şey yok o dö-nemde. Orda bi de şey var “belki olur belki olmaz”... Çok karnım ağrıyor, iki aylık mı üç aylık mı ne evliyim, çok karnım ağrıyor. Normalde sancı olur ama o kadar sancı olmazdı regli döneminde. Bana dediler ki “yün mü yıkadın? Üşüttün mü? Onun için karnın ağrıyor, renkli (regli) olamıyosun onun için” dediler. Meğersem ben hamileymişim. O çocuk düştü mesela (Menekşe).

Ayrıca kadınlar özellikle ilk çocuklarını nasıl yetiştirecekleri ve bebekleri-nin bakımı konusunda da bilinçli olmadıklarını belirtirken zaten kendile-

rinin de çocuk olduğunu bu yüzden de bir evlada sahip olmanın ne demek olduğunu, hangi duyguları yaşattığını, nasıl davranmak gerektiğini algılamadıklarını belirtmişlerdir. Kadınlar evin diğer işlerini de yapmak zorunda kalmalarının çocuklarıyla yeterli vakit geçirmeyi de engellediğini ifade etmişlerdir.

...anne sevgisini tadamadım. Çocuklarımı sevemedim. Çünkü küçük (ben küçükken) doğdular. Hep arka arkaya doğdular. Ağladılar ne biliyim, çok zorluğu çoktur... Sevmeye zamanım yoktu ki. Sürekli iş sürekli... Yatana kadar iş. Ben nasıl onları (işleri) bırakacam gidip çocuğumu sevecem! Ancak o zaman ya beni döverlerdi, yani çok kötü kavga (olurdu) (Lale).

Eğitim imkânı: Kadınlar evlendirilmeleriyle birlikte okuma olanaklarını bütünüyle kaybettiklerini belirtmişlerdir. Burada dikkat çekici olan zaten kadınların yer aldığı kültürel sistem içinde kız çocuğu ne kadar istese de okula gönderilmemesi gerektiği yönündeki kabulün hâkim olmasıdır. Yine dikkat çekici olan bu konuda erkeğin baskın kararına diğer kadınların verdiği örtük destektir. Bu kültürel kabul-ler içerisinde kadının evlendirilmesinin onun okula devam etmesinde tek belirleyici faktör olmadığı ancak kız çocuğuna biçilen toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında evlilik geleneklerinin etkili rol oynadığını söylemek mümkündür.

Annem babam ölmüştü bana amcam bakıyordu... Amcamın eşi bana çok eziyet etti... Amcamın eşi bana “okutamam seni” dedi, “benim maddi durumum iyi değil, okutamam” dedi. Bi de “kız kısmını okutup da peşinde mi koşucam” dedi, “tavuk gibi güdücem mi? elimin altında olsun, gözümün önünde olsun” dedi... Onun derdi başkaydı. Namusuma laf gelirdi. Okuyan kızları farklı şekilde görüyordu normalde... sırf kız olduğum için okutmadılar. “Alan nasıl olsa bi lokma ekmek verir” diye düşündüler (Menekşe).

Çalışma fırsatı: Kadınların küçük yaşlarda evlendirilmeleri nedeni ile eğitim fırsatlarını yakalayamamaları, onların çalışma hayatına dâhil olmalarını da engellemiş görünmektedir. Kadınların çalışmaları evlendikten sonra da ya eşleri ya da eşlerinin ailelerindeki diğer erkekler ve kadınlar tarafından engellenmiştir. Dolayısıyla kadınlar düzenli gelir getirebilecek bir işte çalışma imkânını kendileri istemelerine rağmen bulamamışlardır. Kadınlardan ikisi evlendikten sonra eşlerini zaman içinde ikna ettiklerini ve para kazanacak bir işi (temizlikçilik, kendi evinde çocuk bakıcılığı) deneyimlediklerini ifade etmişlerdir.

Eşim işe girmemi istemiyodu... Hiç istemiyodu... bi gün kocamın çok değer verdiği sözünden çıkmadığı bir tanıdığımız “ben sana iş bulcam çalışacaksın”

dedi. Öyle olunca o da ikna etti eşimi... Tabii maddi olarak daha rahatladık, daha farklı oldu. Dolayısıyla sesini çıkarmadı yani. Daha sonra zaten, çalışmamı kabullendikten sonra bu sefer kendi rahatımı düşündü (Menekşe).

Ezilmişlik-Mutsuz bir yaşam deneyimi-Kaybolan yıllar: Daha önce de vurgulandığı üzere kadınlar erken evliliği ‘çile çekme’ olarak tanımlamışlardır. Bu durum kadın için kayıp yıllar ama kader olduğu için de yaşamak zorunda kalınan mutsuz deneyimlenen evlilik yıllarıdır.

Bu da benim kaderim. Bi nefes uğruna yaşıyorum....Hep dua ediyordum... Diyodum “kurban olduğum Rabbim bu benim kaderim, naçarım gidecek hiçbir yerim yok. Sonuçta Türkiye gibi bi yerde yaşıyorsun. Örf adetlerine bağlısın. Mecbursun. Sonun yok, arkan yok. Okumamışsın maddi desteğin yok. Mecburiyetten çekiyodum. Haa dua ediyodum “Allahım iki iyilikten birini ver. Onaysa ona, banaysa bana ölüm. Ölüm ayrılığı ver, öbür türlü ayrılık verme çünkü naçarım gidecek yerim yok (Menekşe).

Ayrıca kadınlar evlenmeden önce kendi ailelerindeki erkeklerin baskısı altında olduklarını ve evlendikten sonra da kocalarının ailelerinde baskı altında kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kadınlara baskı uygulayanlar ve bu bağlamda onların mutsuz yaşamlar sürmesine neden olanlar arasında koca, kocanın erkek akrabaları ve kocanın kadın akrabaları bulunmaktadır. Kadınlar evliliklerinde kocalarıyla birebir yaşadıkları sorunlara ‘kocamdır, kaderimdir, kadın fedakâr olmalıdır’ şeklinde boyun eğmişler ve sabretmişlerdir. Diğer yandan kocasının annesi, kocasının erkek kardeşinin eşi (elti) ve kocasının kız kardeşi (görümce) gibi kendi hemcinslerinden gördükleri baskıları ise bugün büyük bir üzüntü ile anmakta ve bu bağlamda çok ezildiklerini, dayak yediklerini ama yine yapacak bir şeyleri olmadığı için sabrettiklerini belirtmişlerdir.

Evlenince erken yaşta kadın kendini savunamaz ezilir. Ezildikçe üstüne giden çok olur. Sahipsiz kalır. Hele eşi yanında değilse tamamen çöker. Yani ha ölmüşün ha yaşa hayatı yaşamışsın... Çünkü esir oluyorsun o eve. Boyun eğiyorsun (Lale).

Son Söz Yerine

Türkiye’de Atatürk döneminden bu yana (1920’ler) kadın haklarına ilişkin çeşitli girişimlere rağmen, bugünün Türkiye’sinde kadının toplumsal hayatta hala bazı problemlerin ana aktörleri olduğu ortadadır. Bu çalışmada geleneksel yapının kadının erken yaşta evlenmesindeki ve bu problemin sürdürülmesindeki rolü ortaya konulmak istenmiştir. Ataerkil yapının

benimsediği kadına ve kız çocuğuna ait kültürel beklentiler ve kabuller bugün kadını toplumsal mağdurlar haline getirebilmektedir.

Bu araştırmanın aktörleri olan kadınlar sadece Türkiye’nin güneydoğusu ve doğusundaki kültürleri temsil etmemekte ve ülkenin farklı bölgelerinden, farklı etnik kökenlerden ve farklı mezheplerden kültürleri temsil etmektedirler. Kadınların bölgesel, mezhepsel ve etnik örnekleri temsil etmesi erken evlilik probleminin Türkiye’de bölgesel, mezhepsel ve dinsel farklılığa rağmen kadınların sorunu olduğunu ve hala da kız çocukları için bir risk oluşturduğunu göstermek amacıyla. Burada bir genelleme çabası içinde olmadığımızı belirtmek isteriz. Kadın katılımcıların her biri ayrı bir sosyal dünyanın aktörleridir. Bu çalışmada önem verdiğimiz, kadınların anlatıları üzerinden erken evlilik problemini canlı tutan geleneksel uygulamaların neler olduğunu ve kadına ilişkin hangi kültürel kabullerin ve beklentilerin erken evliliğin varlığında ve sürdürülmesinde etkili olduğunu gösterebilmektir.

Ataerkil sistem içinde kadınlara öğretilen toplumsal cinsiyet rolleri erken evliliği işleten mekanizmalardan biridir. Bu işleyişe göre kız çocuğu evlendirilmelidir, hamile kalmalıdır, anne olmalıdır, çocuk bakmalıdır, erkeğine kadınlık yapmalıdır, erkeğinin ailesinin de tüm ev içi hatta bazen ev dışı hizmetlerini yerine getirmelidir. Jensen ve Thornton (2003: 17)’un da belirttiği gibi çocuk sahibi olmaya önem atfeden ataerkil toplumlarda çocuk yaşta kızlar evlendirilmekte, çünkü ne kadar erken yaşta olursa doğurganlıklarının da o kadar yüksek olacağı düşünülmektedir. Yine Akpan (2003: 71)’a göre geleneksel normlar ve inançlarla belirlenen ve kadından beklenen toplumsal cinsiyet rolleri ataerkil sistemin bir ürünüdür. Araştırmamızdaki kadınlar genel olarak ataerkil ve erkek hegemonik yapının hâkim olduğu kültürel sistem içinde büyümüşler ve bu sistem içinde kadınların yaşamları onlar için belirlenen roller çerçevesinde anlam kazanmıştır. ‘Kadınlar okumamalıdır, çalışmamalıdır, kadınlar evlenmeli ve böylece namusları korunarak kendilerinin ve ailelerinin toplumsal saygınlıkları artmalıdır’ şeklindeki kültürel kabuller ve beklentiler, kadınlar farkında olsa da olmasa da ya da istese de istemese de erken yaşta evliliği meşrulaştırmaktadır. Bu bağlamda erken yaşta evlilik, ‘kadının namusunun korunması, kadının ekonomik yükünün bir diğerine devredilmesi, kadın ve aile için evliliğin kazandırdığı prestije kavuşulması’ gibi geleneksel uygulamalardan beslenmektedir. Dolayısıyla kız çocuğunun evlendirilmesi gereklidir ve bu yöndeki kültürel kabul ve beklentiler günümüzde erken evliliğe ilişkin yeni kadın mağdurlar oluşturmaktadır.

Kadın katılımcılar eğer eğitim fırsatları engellenmeseydi mutlaka okumak istediklerini sıklıkla vurgulamışlardır. Kadınların köylerinde okul olmaması ya da okul olsa bile kız çocuklarının gönderilmesinin kültür tarafından özellikle baba, ağabey amca gibi erkek aktörler tarafından engellenmesi kadınları erken evliliğe iten en önemli neden görünmektedir. Ji’nin (2013: 210-211) Nepal’de erken evlilik ile ilgili yaptığı bir araştırmanın sonuçları bizim araştırmamızın bulgularını desteklemektedir. Bu araştırmaya göre kadınlar için eğitimin önemli bulunmasına ve kadınların evlenmek yerine okumayı tercih etmelerine rağmen hala geleneksel uygulamalar Nepal’de erken evliliğin sürmesinde önemli bir faktördür. Benzer bir şekilde bizim araştırmamızda da geleneksel uygulamalar kız çocuğunun evlendirilerek eğitim olanaklarından yoksun bırakılmasında önemli bir faktördür. Kültürel sistem içinde kız çocuklarının evlendirilmesi okumalarından daha önemlidir çünkü kız çocuğunun okula gitmesi onun namusunu riske atmaktadır.

Araştırmamız göstermiştir ki geleneksel yapı kadının kendi evliliğini “erken” olarak kabul etmesinin önüne de geçmektedir. Kadınlar erken evliliğini o dönemdeki yaşları ile ilintilendirmekten diğer bir ifadeyle kendilerinin küçük bir kız çocuğu olduğunu kabul etmekten çok evliliği istemedikleri birine zorla aile baskısıyla verilmeleriyle anlamlandırmaktadırlar. Kadınlar sevmeyi ya da aşık olmayı evlilik için mutluluğa götüren bir yol olarak düşünmektedirler. Araştırmamızdaki kadınlar erken yaşta ya da çocuk yaşta evlendirildiklerinin ve bu durumun kendi yaşamlarında evliliğe ilişkin hangi zorlukları yaşattığını ancak bugünkü yaşlarında değerlendirebilmektedirler. Dolayısıyla kadınlar evlenmenin ne olduğunu, bir kadına hangi sorumlulukları getirdiğini, hangi zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını, yaşamlarında hangi fırsatların ellerinden alındığını ve yaşamlarına ne kattığını dolayısıyla erken yaşta evlenmenin sakıncalarını bu yaşlarında fark ederek erken evliliğe ilişkin bugün mücadele yolları aramaktadırlar. Kadınların erken evliliğe ilişkin mücadeleleri özellikle kız çocukları söz konusu olduğunda kendini göstermektedir. Kadınlar erken evliliklerinde yaşadıkları sıkıntıları kesinlikle kızlarının yaşamlarını istememektedirler. Kadınların görünen en temel mücadele yolu kızlarını okutmaktır.

Yine araştırmamız göstermiştir ki aslında kadının hayatı kendisi dışında diğerlerinin kararlarıyla şekillenmektedir. Kadınların evlilik kararında ailedeki ya da akrabalar arasında yer alan erkeklerin baskın kararı önemli görünmektedir. Benzer bir şekilde Seginer ve Mahajna’nın (2004: 22) İsrail’de Filistinli kızlar arasında yaptığı araştırmada da kız çocuklarının erken yaşta evlenmelerinde ailede erkeklerin özellikle babanın etkisi bü-

yüktür. Bu araştırmada kız çocuklarının eğitimlerini sürdürmeleri yerine evlenmelerinin kabul görmesinde ailedeki erkeklerin kararı önemli rol oynamaktadır. Diğer taraftan dikkat çekici araştırma sonuçlarımızdan biri de kız çocuğunun evlilik kararının alınma sürecinde-kiminle, ne zaman, ne şekilde evleneceğine- ailedeki, akraba çevresindeki ya da kız çocuğunun yakın sosyal çevresindeki diğer kadınların (anneler, ablalar, kayınvalideler, kız kardeşler, yengeler, görümceler, eltiler) rolünün de önemli olduğudur. Adeta diğer kadınlar kız çocuğunun evliliğinde gizli köprülerdir. Bu bağlamda erken evliliği besleyen geleneksel uygulamaların devamlılığında erkekler kadar kadınların da rolü önemli görünmektedir. Bu bağlamda erken evliliğin geleneksel olarak devam ettirilmesinde erkekler kadar kadınların da rolleri sorgulanmalıdır.

Araştırmamızda kültürel sistemde bir kız çocuğunun regl olduktan sonra ya da diğer bir ifadeyle ergen olduktan sonra evlendirilmesi hem erkekler hem de kadınlar için onaylanan bir durum olarak görünmektedir. Bulduğumuz sonucu destekler şekilde Dagne’nin (1994: 36) araştırmasında kızın ergen olması onun evlenmesi için bir gerektir. Kızın ergen olduğu halde evlenmemesi durumunda kıza ve ailesine ait bir kusurun bulunduğu şeklindeki kültürel baskı devreye girmektedir. Eğer kız evlenmiyorsa duruma ilişkin diğerlerinin merak ve şüphesiyle kız ve ailesi hakkında dedikodu yapılabilmekte ve alay edilebilmektedir. Dagne’nin (1994: 36) araştırmasına paralel olarak bizim araştırmamızın sonuçları da dikkate alındığında kız çocuğunun erken evliliğini meşrulaştıran geleneksel uygulamalar arasında en belirgin olanının kızın erkeklerle toplumsal onay alınmayan birlikteliklerinin önüne geçilmesi olduğudur. Dolayısıyla kızın evlendirilmesi yoluyla namusuyla “baba evinden gelinlikle çıkması” sağlanmış olmaktadır. Bu durum “kızın başının bağlanmasıdır” ve namusunun korunmasının kendi ailesindeki baba, ağabey ve amcanın vb. dışında artık kocasına, kocanın ailesindeki diğer erkeklere devredilmesidir. Ailede küçük yaşta kız çocuğunun evlendirilmesinde baba, ağabey, amca gibi erkeklerin karar ve onayının yanısıra akraba ve komşuların da bu durumu onayladığı anlaşılmaktadır. Zira ailenin dışındaki diğerleri, bir kız çocuğunun ne zaman ve nasıl evleneceği, kime verileceği konusunda adeta takipçi gibidirler. Onlar kızın erken yaşta evlendirilmesinden çok onun zengin mi yoksa fakir mi bir aileye gelin gittiği, düğünde geline neler takıldığı gibi durumlarla ilgilenmektedirler. Ne yazık ki evlilik için henüz biyolojik ve psikolojik bir olgunluğa ve bilişsel bir düzeye ulaşmamış bir kız çocuğu için ataerkil yapı içinde evlendirilme kararı diğerleri tarafından çoktan alınmıştır bile.

Kadınların erken yaşta evlendirilmelerinde hem aileleri hem de onay veren sosyal çevreleri için meşrulaştırıcı bir araç da dini nikâhtır. Adamczyk ve Hayes’in (2012: 739-742) çeşitli dinlerden gelen bireyler üzerinde yaptığı araştırmaya göre erkek egemen ve katı dini kuralların hâkim olduğu kültürel yapılarda kadınların evlilik yapacakları eşlerini önceden tanımaları ve evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamaları diğerlerinin gözünde meşru değildir. Kadın ve erkeğin ilişkisini toplumun gözünde meşrulaştıran şey dini nikâhtır. Benzer şekilde araştırmamızdaki kadınların erken yaşta evliliğinde de “Allah’ın izninin alınması” önemlidir. Zira “Allah’ın izninin alınması” aslında kız çocuğunun evliliğinin diğerlerince de onay kazanması ve normalleştirilmesidir. Belirtilmelidir ki bugün Türkiye’de yasal evlilik yaşını tamamlamayanlar için dini nikâhın yapılması yasaklanmıştır. Ancak zaman zaman bu uygulamaya ilişkin sapmalar da söz konusu olmaktadır.

Kadınların anlatıları günümüzde geleneksel yapının hâkim olduğu birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de erken evlilik sorunun yaşandığını gözler önüne sermektedir. Erken evlilik küçük yaşta bir çocuğa “kadınlık”, “annelik”, “gelinlik” gibi toplumsal cinsiyet rollerini yüklemektedir. Evlendirilme ile çocukluktan yetişkinliğe hızlı bir geçişi yaşayan kadın yaşadığı bu statüsel değişimle birlikte kendisine yüklenen sorumlulukların altında adeta ezilmektedir. İçağasıoğlu-Çoban’ın (2009: 37) belirttiği üzere, erken yaşta evlenen kız çocuklarının henüz kendine özgü kimliği gelişmemiş ve belli bir olgunluk kazanmamıştır. Böyle bir durumdaki kız çocuğu için erken evliliğin kendilerine yüklediği pek çok sorumluluk onların kendilerini “güçsüz” hissetmelerine neden olmaktadır.

Erken evlilik bir yandan kadının kendi hayatını yönlendirme özgürlüğünü elinden alırken diğer taraftan kadının toplumsal konumunu pasivize etmektedir. Kadınlar çile olarak tanımladıkları evlilikleri karşısındaki çaresizlikleri içinde hem yaşamlarını hem de evliliklerini sürdürme mücadelelerini devam ettirmişlerdir. Bu yüzden henüz hayatının baharında olan bu kadınlar için evlilik, sanki susuz ve ışısız bir ortamda canlı kalmaya çalışan bir çiçek örneğinde olduğu gibi bir “çile çekme” sürecidir.

Birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de hala devam eden ve çocuk, kadın ve aile mağduriyetlerine yol açan erken evliliğe “dur demek” çocuğuyla, yetişkinleriyle, kadınıyla, erkeğiyle tüm toplumun bilinçlendirilmesi ile sağlanabilir. Kadınların ve çocukların yaşamlarında olumlu yönde değişimlerin sağlanmasında kadını dikkate alan ve onu anlamaya çalışan araştırmaların önemli rolü vardır. Razack’ın (2004: 168-169) da belirttiği gibi geleneksel yapıda kadınlar üzerinde erkekler ve toplum tarafından oluşturulmuş gücün tespit edilmesine ilişkin araştırmalara ve bu durumun kadın-

ların gözünden aktarılmasına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda kadının sorununu kadının gözünden anlatmaya çalıştığımız araştırmamızın sonuçlarının insan hakları aktivistleri, politika yapımcıları, sivil toplum örgütleri ve hükümet yetkilileri için yapacakları girişimlerinde ve konuya ilişkin toplumsal farkındalığın yaratılmasında destek vermesi umut edilmiştir.

Kaynaklar

- Adedokun, A. Olaide, Gbemiga E. Adeyemi ve Dauda Cholli (2011). "Child Marriage And Maternal Health Risks Among Young Mothers In Gombi, Adamawa State, Nigeria: Implications For Mortality, Entitlements And Freedoms". *Sixth African Population Conference*. Ouagadougou, Burkina Faso. <http://uaps2011.princeton.edu/papers/110373> [Erişim: 01.02.2014].
- Adamczyk, Amy ve Brittany E. Hayes (2012). "Religion and Sexual Behaviours: Understanding The Influence Of Islamic Cultures and Religious Affiliation For Explaining Sex Outside Of Marriage". *American Sociological Review* 77(5): 723-746.
- Akpan, Eno-Obong (2003). "Early Marriage in Easter Nigeria and Health Consequences of Vesigo- Vaginal Fistulae (VVF) Among Young Mothers". *Gender and Development* 11(2): 70-76.
- Arai, Lisa (2003). "British Policy on Teenage Pregnancy and Childbearing: The Limitations of Comparisons With Other European Countries". *Critical Social Policy* 23(1): 89-102.
- Aydemir, Elvan (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Raporları. No: 11-08.
- Bunting, Annie (2005). "Stages of Development: Marriage of Girls and Teens as an International Human Rights Issue". *Social and Legal Studies* 14(1): 17-38.
- Çakmak, Diren (20-21 Mart 2009). "Türkiye'de Çocuk Gelinler". *Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu-Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik Bildiri Tam Metinler E-Kitabı* (www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenCakmak.pdf). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Dahl, B. Gordon (2010). "Early Teen Marriage and Future Poverty". *Demography* 47(3): 689-718.
- Dagne, H. Gabriel (1994). "Early Marriage in Northern Ethiopia". *Reproductive Health Matters* 2(4): 35-38.
- Davis, Anthony, Claire Postles and Giorgiana Rosa (2013). *Girl's Right To Say No To Marriage: Working To End Child Marriage and Keep Girls in School*. Ed. A. Brown. UK: Plan International.

- El-Hamamsy, L.S. (1994). *Early Marriage and Reproduction in Two Egyptian Villages*. Egypt: The Population Council.
- Elmacı, Nuran ve Melikşah Ertem (2010). “Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Kızların Erken Yaş Evliliklerinin Sosyal ve Kültürel Temelleri”. *Prof. Dr. Orhan Türkdoğan’a Armağan: Sosyoloji Yazıları 2*. Ed. N. Güngör-Ergan, E. Burcu, B. Şahin. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay. 223-233.
- Field, Erica ve Attila Ambrus (2008). “Early Marriage, Age of Menarche and Female Schooling Attainment In Bangladesh”. *Journal of Political Economy* 116(5): 881-930.
- Gangoli, Geetanjali, Melanie McCarry ve Amina Razak (2009). “Child Marriage or Forced Marriage? South Asian Communities in North East England”. *Children and Society* 23: 418-429.
- Ghosh, Biswajit (2011). “Early Marriage of Girls in Contemporary Bengal: A Field View”. *Social Change* 41(1): 41-61.
- Giray, Hatice ve Bülent Kılıç (2004). “Bekâr Kadınlar ve Üreme Sağlığı”. *Sted* 13(8): 286-289.
- Güler, Özkan ve Hüdaverdi Küçük (2010). “Early Marriages Among Adolescent Girls in Afyonkarahisar, Turkey”. *European Journal of General Medicine* 7(4): 365-371.
- İçağasıoğlu Çoban, Arzu (2009). “Adölesan Evlilikleri”. *Aile ve Toplum* 4(16): 37-51.
- Jensen, Robert ve Rebecca Thornton (2003). “Early Female Marriage in the Developing World”. *Gender and Development* 11(2): 9-19.
- Ji, Yingchun (2013). “Negotiating Marriage and Schooling: Nepalese Women's Transition to Adulthood”. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 646: 194-213.
- Lane, Samuel (2011). *Stealing Innocence: Child Marriage and Gender Inequality in Pakistan*. Finland: Plan Finland and Abo Academy University.
- Lawler, Steph (2002). “Narrative in Social Research”. *Qualitative Research in Action*. Ed. T. May. UK: SAGE Publications Ltd. 242-258.
- LeGrand, K.Thomas ve Cheikh S. M. Mbacke (1993). “Teenage Pregnancy and Child Health in the Urban Sahel”. *Studies in Family Planning* 24(3): 137-149.
- Le Strat, Yann, Caroline Dubertret ve Bernard Le Foll (2011). “Child Marriage in the United States and Its Association with Mental Health in Women”. *Pediatrics* 128(3): 524-530.
- Malhotra, Anju ve Amy Ong Tsui (1996). “Marriage Timing in Sri Lanka: The Role of Modern Norms and Ideas”. *Journal of Marriage and Family* 58(2): 476-490.

- Mathur, Sanyukta, Margaret Greene ve Anju Malhotra (2003). *Too Young To Wed: The Lives, Rights and Health of Young Married Girls*. International Center for Research on Women Publication.
- Nadir, Ural (2012). “Erken ve/veya Zorla Evliliklerin Çocuk Hakları Temelinde Tartışılması – Çözüm Önerileri”. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu (18-19 Mayıs 2012) Bildiri Kitabı*. Ed. D. Şenol, S. Yıldız, T. Kıymaz, H. Kala. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yay. 565-578.
- Ngo, Bic (2002). “Contesting ‘Culture’: The Perspectives of Hmong American Female Students On Early Marriage”. *Anthropology and Education Quarterly* 33(2): 163-188.
- Obaida-Nasrin, Sarker ve K.M. Mustafizur Rahman (2012). “Factors Affecting Early Marriage and Early Conception of Women: A Case of Slum Areas in Rajshahi City, Bangladesh. International”. *Journal of Sociology and Anthropology* 4(2): 54-62.
- Orçan, Mustafa ve Muhsin Kar (2008). “Türkiye’de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği”. *Aile ve Toplum* 4(14): 97-111.
- Otoo-Oyortey, Naana ve Sonita Pobi (2003). “Early Marriage and Poverty: Exploring Links for Policy and Programme Development”. *Gender and Development* 11(2): 42-51.
- Ova, Nadir (2014). “Türkiye’de Yazılı Basında Çocukların Temsili”. *Selçuk İletişim* 8(2): 238-262.
- Owen, Jenny, vd. (2008). “Ethnicity, Policy and Teenage Parenthood in England: Findings From a Quality Study”. *Social Policy and Society* 7(3): 293-305.
- Özcebe, Hilal ve Burcu Küçük-Biçer (2013). “An Important Female Child and Woman Problem: Child Marriages”. *Turkish Archives of Pediatrics* 48: 86-93.
- Raj, Anita ve Ulrike Boehmer (2013). “Girl Child Marriage and Its Association With National Rates Of HIV, Maternal Health, and Infant Mortality Across 97 Countries”. *Violence Against Women* April 19: 536-551.
- Raj, Anita, Charlemagne S. Gomez ve Jay G. Silverman (2011). “Multisectoral Afghan perspectives on Girl Child Marriage: Foundations for Change Do Exist in Afghanistan”. *Violence Against Women* XX(X): 1-17.
- Razack, H. Sherene (2004). “Imperilled Muslim Wwomen, Dangerous Muslim Men and Civilised Europeans: Legal and Social Responses to Forced Marriages”. *Feminist Legal Studies* 12(2): 129-174.
- Rockwell, C. Richard, Glen H. Elder, Jr. ve David J. Ross (1979). “Psychological Patterns in Marital Timing and Divorce”. *Social Psychology Quarterly* 42(4): 399-404.
- Saxena, Shobha (1999). “Who Cares for Child Marriages?”. *Pioneer* 29.01.1999: 10.

- Shaw, Alison (2001). “Kinship, Cultural Preference and Immigration: Consanguineous Marriage Among British Pakistanis”. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 7(2): 315–334.
- Seginer, Rachel ve Sami Mahajna (2004). “How The Future Orientation Of Tradition Israeli Palestinian Girls Links Beliefs About Women’s Roles a Academic Achievement”. *Psychology of Women Quarterly* 28(2): 122-135.
- Somerset, Carron (2000). *Early Marriage: Whose Right to Choose?.* Forum on Marriage and The Rights of Women and Girls. UK: Patersons Printers.
- Soylu, Nusret ve Muhammed Ayaz (2013). “Adli Değerlendirme İçin Yönlendirilen Küçük Yaşta Evlendirilmiş Kız Çocuklarının Sosyo Demografik Özellikleri ve Ruhsal Değerlendirmesi”. *Anatolian Journal of Psychiatry* 14: 136-444.
- Tezcan, Sabahat ve Tuğba Adalı (2012). “Marriage Characteristics and Reproductive Health of Adolescents in Turkey: Findings from Demographic and Health Surveys 1998 and 2008”. *The Turkish Journal of Pediatrics* 54: 273-282.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması* (2008). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006). *Aile Yapısı Araştırması 2006*. Ankara: TÜİK.
- _____, (2011). *Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması 2011*. Ankara: TÜİK.
- United Nations Children’s Fund-UNICEF (2006). *Child Protection Information Sheets, May 2006*. http://www.unicef.org/protection/files/Child_Marriage.pdf. [Erişim: 20.03.2012].
- _____, (2014). *The State of The Worlds Children 2014: Every Child Counts*. New York: United Nations Children’s Fund.
- United Nations Population Found-UNFPA (2012). *Marrying too Young: End Child Marriage*. New York: The United Nations Population Fund.
- Vang, Pa Der ve Matthew Bogenschutz (2011). “Hmong Women, Marital Factors and Mental Health Status”. *Journal of Social Work* 13(2): 164-183.
- Yüksel-Kaptanoğlu İlknur ve Banu Ergöçmen (2012). “Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 15 (2): 128-161.

Fate of the Flowers: A Qualitative Research on Early Marriage of Turkish Women

Esra Burcu*

Filiz Yıldırım**

Çiğdem Sema Sırma***

Seçil Samyaman****

Abstract

This study discusses early marriage as a social problem in Turkey. The aim of the study was to present the role of traditional practices regarding early marriage using narratives of Turkish women who married under the age of 18. In this context, the importance of culture in the presence and maintenance of early marriage was sampled over Turkey. The research data was collected by in-depth interviews with eight Turkish women who married at an early age, lived in different regions (Eastern, Western and Central Anatolia), and came from different ethnic origins (Turk, Kurdish, Laz) and sects (Sunni and Alewi). In-depth interviews allowed us to obtain the history of the early marriage of the women who participated in the research; narrative analysis was used to analyze the narrative of women concerning early marriage. According to research results, the role of traditional practices in the presence and maintenance of early marriage is important. In a patriarchal system where traditional understanding is acceptable,

* Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Sociology – Ankara / Turkey
esburcu@hacettepe.edu.tr

** Assist. Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work – Ankara / Turkey
filizyildirim06@hotmail.com

*** Res. Assist., Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Sociology – Ankara / Turkey
csemapolat@gmail.com

**** Sociologist, Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Sociology – Ankara / Turkey
secils.san@gmail.com

women are prepared for the marriage by the cultural system, whether they are aware of it or not. Early marriage is fed on traditional practices such as protecting the honor of women, transferring the economical burden of a woman to others, and gaining prestige from marriage for the woman and the family.

Keywords

Early marriage, woman, traditional practices, culture, narrative analysis

Судьба цветов: исследование ранних браков женщин в Турции

Эсра Бурджу*

Филиз Йылдырым**

Чигдем Сема Сырма***

Сечиль Саныйаман****

Аннотация

В данной статье ранние браки Турции рассмотрены в качестве социальной проблемы. Целью исследования является определение роли традиционной практики относительно ранних браков согласно рассказам женщин, вступивших в брак в возрасте до 18 лет. В этом контексте, на примере Турции, показана важность влияния культуры в существовании и продолжении ранних браков. Данные исследования были получены путем проведения углубленных интервью с восемью женщинами, вступивших в ранний брак в различных регионах Турции (Восток, Запад, Центральная Анатолия), различной этнической (турчанка, курдянка, лазка) и религиозной принадлежности (сунниты, алевиты). В результате углубленных интервью были получены истории относительно их ранних браков; при анализе их рассказов относительно ранних браков был использован нарративный анализ. Согласно результатам исследования, традиционные практики играют важную роль в продолжении существования ранних браков. В патриархальной системе, где приемлемо традиционное понимание, женщины даже сами того не замечая готовятся к браку самой культурной системой. Ранние браки подпитываются такими традиционными практиками, как защита чести женщины, передача экономического бремени женщины мужчине, престиж вступления в брак для самой женщины и ее семьи.

Ключевые слова

ранний брак, женщина, традиционные практики, культура, нарративный анализ

* проф. док. университет Хаджеттепе факультет литературы кафедра социологии – Анкара/Турция
cu@hacettepe.edu.tr

** И.о. доц. док. Анкаринский университет факультет медицинских наук кафедра социальных услуг – Анкара/Турция
filizyildirim06@hotmail.com

*** науч.иссл., университет Хаджеттепе факультет литературы кафедра социологии – Анкара/Турция
csemapolat@gmail.com

**** спец., социолог, университет Хаджеттепе факультет литературы кафедра социологии – Анкара/Турция
secils.san@gmail.com